Gemeente
Amsterdam

Jaarverslag TAC 2025

Technische Adviescommissie Hoofdgroenstructuur (TAC)

Maart 2026

Voorwoord

750 jaar groen Amsterdam

In het middeleeuwse Amsterdam vormden de kloostertuinen van de 21 kloosters gelegen aan de oost- en zuidkant van de toenmalige stad een vijfde van het stedelijk oppervlak. Ze waren met hun nutsfunctie ook contemplatieve en groene oases. Met de Alteratie van 1578 stonden de kloosters onder druk en kregen gebouwen en tuinen een andere functie.

De welvaart van Amsterdam leidde in 1613 tot het Grachtenplan, waarin de bomen langs de grachten en de keurtuinen essentiële elementen waren in de Renaissancistische Ideale Stad. De bomen waren een ‘cieraet’ en ‘plaisantie’ en bevorderden ook de ‘soete lucht’. In 1631 werd in Amsterdam het openbaar groen een overheidstaak en werden er stadsgaardeniers aangesteld. In de directe omgeving werden vele Buitens aangelegd voor een zomers verblijf van de rijken in een lommerrijke omgeving. Stedenschoon en gezondheid gingen voor hen hand in hand, maar de arme Jordanezen moesten de frisse lucht buiten de stadswallen zoeken.

Na een periode van economische achteruitgang in de achttiende eeuw, kende Amsterdam een nieuwe bloeiperiode vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw. Iedere stedelijke uitbreiding kreeg ook een stadspark, te beginnen met het Vondelpark, dat aanvankelijk alleen toegankelijk was voor de rijken, maar al gauw voor alle Amsterdammers.

Ook Amsterdam raakte rond 1900 in de ban van de Engelse Garden City Movement van Ebenezer Howard, met als gevolg de bouw van tuindorpen, voornamelijk ten noorden van het IJ, en na de oorlog de tuinsteden in Nieuw-West en Buitenveldert. En een nu discutabel hoogtepunt vormde de bouw van de groene Bijlmermeer waar de nachtegalen eeuwig zongen.

Rond 1970 kwam de hernieuwde aandacht voor de binnenstad en de 19e eeuwse wijken. Buurten en panden werden gerenoveerd of vervangen door nieuwbouw. Het zeer schaarse groen

werd waar mogelijk versterkt door geveltuinen en binnentuinen. De aandacht voor natuur en groen groeide met het rapport van de Club van Rome wereldwijd en zo ook in Amsterdam. Actiegroepen streden voor versterking van groen in hun straat of buurt en de overheid was daarin uiteindelijk volgend.

Kijken we naar Amsterdam nu, dan valt te constateren dat het belang van groen niet meer is weg te denken. Niet bij de bevolking en niet bij de stedelijke overheid. Verkeerswegen zoals de Wibautstraat, de Haarlemmerweg en de Singelgracht worden vergroend. Er liggen gebiedsgerichte groen/blauwvisies en de Hoofdgroenstructuur biedt sinds 2003 planologisch-juridische bescherming van de belangrijkste groengebieden. Recent is het vierde Grote Groenonderzoek verschenen, waaruit blijkt dat de Amsterdammers genieten van al het groen, maar dat het soms ook nog wat beter kan. Het burgerberaad Groene Stad van het afgelopen jaar versterkt de inbreng van de Amsterdammers.

Het belang van groen is inmiddels verbreed. Van ‘cieraet’ en ‘plaisantie’ is er een verschuiving in het groen van ‘leuk’ naar ‘levensbelangrijk’ gaande met de structurele bijdrage die het natuurlijk functioneren van groen levert aan gezondheid, biodiversiteit en klimaatadaptatie en daarmee aan bestaanszekerheid van het Amsterdam voor de komende 750 jaar. En hoe dat dan beter kan, daar wordt de afgelopen jaren steeds meer aan gewerkt in de eigen assets, zo blijkt uit de groeiende inzet van de gemeente als aanjager in het groen-blauw-stedelijke domein in meerdere onderzoeks- en innovatieprojecten. Ter gelegenheid van de viering van 750 jaar Amsterdam zijn er in het najaar van 2025 750 grote bomen en 7500 kleine bomen geplant.

De Technische Adviescommissie (TAC) voelt zich vereerd dat zij haar steentje kan bijdragen door niet alleen de ontwikkelingen in Amsterdam te toetsen aan het beleidskader Hoofdgroenstructuur, maar ook bij de adviesverzoeken in overleg mee te werken aan vergroting van de kwaliteit van de adviesaanvragen, met als doel behoud en versterking van de kwantiteit en van de kwaliteitseisen van het groen in Amsterdam.

Marijke van Schendelen
Voorzitter TAC

Inhoudsopgave

	Samenvatting	6
1.	Interview met voorzitter Marijke van Schendelen	8
2.	Aanbevelingen	11
3.	De Hoofdgroenstructuur en de TAC	27
4.	TAC adviezen in 2025	31
5.	Bijlagen	36

Informatie:

secretariaatTAC@amsterdam.nl

06 48487365 / 06 53878566 / 06 23457013

www.amsterdam.nl/TAC

Fotoverantwoording:

Fotobank Gemeente Amsterdam / Joris Voeten

Kadoelenscheg

Samenvatting

Adviezen

In 2025 zijn in totaal 47 (pre)adviezen door de TAC gegeven. Dat aantal ligt lager dan in voorgaande jaren, toen er in verband met dubbele toetsing aan het geactualiseerde beleidskader Hoofdgroenstructuur een recordaantal adviezen werd verstrekt. De adviesstrekking was iets vaker negatief of positief onder voorwaarden. Als nieuwe adviescategorie is het 'nee tenzij' advies geïntroduceerd. De meeste aanvragen voor een (pre)advies hadden betrekking op Amsterdam Noord (17), Oost (10) en Nieuw-West (7).

Evaluatie van adviezen

Op grond van de evaluatie van de 27 (pre)adviezen die in 2025 een 'negatief' of 'positief onder voorwaarden' advies hebben gekregen en toe waren aan evaluatie kan worden geconcludeerd dat:

- 14 initiatieven nog lopen. Hierover kan pas in de opeenvolgende jaren gerapporteerd worden;
- In 1 geval het negatieve advies van de TAC mede heeft geleid tot intrekking van het plan;
- In 3 gevallen het plan is aangepast en in gewijzigde vorm opnieuw is voorgelegd voor advies;
- In 6 gevallen de voorwaarden die de TAC heeft verbonden aan haar advies zijn opgevolgd;
- In 3 gevallen B&W en Gemeenteraad contrair zijn gegaan. Dat geldt voor een tijdelijke bouwweg door een weiland bij Ransdorp voor de bouw van een schoolgebouw, een uitbreiding van woonwagen standplaatsen bij de Ringvaartdijk en woningbouwontwikkeling in de Nelson Mandelabuurt.

In aanvulling hierop is er gekeken naar voor 2025 afgegeven adviezen die in relatie tot eerdere jaarverslagen nog niet waren afgerond, en waarvoor het advies negatief was of positief onder voorwaarden. Er liepen in dat kader nog 43 unieke casussen. Ten aanzien van deze plannen kan het volgende terug gemeld worden:

- 15 initiatieven lopen nog;
- In 3 gevallen is het plan stop gezet.
- In 5 gevallen is het plan aangepast en in gewijzigde vorm opnieuw voorgelegd voor advies;
- In 15 gevallen is het advies van de TAC opgevolgd;
- In 5 gevallen zijn de voorwaarden van de TAC niet opgevolgd of is de TAC niet of onvoldoende betrokken bij de planvorming (Tuinhuis Ouderkerkerdijk 215; Herinrichting 2e Weteringsplantsoen; Tentdoek Tolhuistuin; Padelbanen op Tennispark Rieteiland Oost; container Erasmuspark). Het betreffen alle 5 casussen die al een lange looptijd hebben, waarbij hetzij voorwaarden destijds onvoldoende zijn door vertaald in het bestemmingsplan/omgevingsplan, hetzij geen navolging hebben gekregen vanwege personeelswisselingen of gebrek aan bestuurlijke prioriteit. Kortom, voorvallen die niet makkelijk met een bestuurlijke actie te voorkomen zijn, maar hopelijk richting toekomst wel beperkt blijven tot een incident.

In juli 2025 heeft de raad motie 2025-251 aangenomen, welke voor het TAC secretariaat aanleiding was om adviesaanvragen vanaf dan erop te checken. Complete informatie hierover geldt als ingangseis om een casus te agenderen. De betreffende motie vraagt om:

- Bij toekomstige verzoeken tot afwijken van de Hoofdgroenstructuur het voor de raad inzichtelijk te maken welke alternatieven zijn overwogen waarbij de Hoofdgroenstructuur wel in tact blijft en de voor- en nadelen en het draagvlak van de verschillende varianten daarbij inzichtelijk te maken;
- Aan de stadsdelen te verzoeken zo vroeg mogelijk de TAC te betrekken om te zorgen dat al in de beginfase van het onderzoeken van oplossingen, varianten alternatieven en participatie duidelijk is welke schade aan de Hoofdgroenstructuur moet worden voorkomen en wat daarvoor nodig is.

Evaluatie van verlopen tijdelijke ontheffingen

In 2025 zijn er 3 tijdelijke ontheffingen verlopen, waarvan de TAC op 2 verzoeken positief heeft geadviseerd op verlenging ervan, te weten:

- een jaar verlenging tot eind 2026 voor een TEO-installatie bij de Sloterplas;
- en een verlenging tot 2029 voor een tijdelijk opslagdepot bij de Nieuwe Gouw in landelijk Noord.
- De tijdelijke zendmast bij de ingang van het Oosterpark is verwijderd en de openbare ruimte ter plaatse vergroend.

Actief informeren

Om zich actief te informeren over het Grote Groen Onderzoek en de bredere (groene) stadsontwikkelingen heeft de TAC zich laten informeren over het naderende proces van tranches wijziging Omgevingsplan, waarbij de komende jaren stapsgewijs gebieden worden door vertaald en ook de Hoofdgroenstructuurgebieden en verbindingen geïntegreerd worden.

Werkbezoeken bracht ze aan de Landtong Nieuwe Meer, Artis, Tolhuistuin en Singelgracht.

Aanbevelingen

Op basis van wat de TAC aan casussen in 2025 de revue heeft zien passeren, geven de TAC leden op thematische en beschouwende wijze graag een aantal aanbevelingen mee aan het gemeentebestuur, te weten:

1. Plaats nieuwe objecten in stadsparken zorgvuldig, met oog voor ruimtelijke, natuurlijke en historische kwaliteiten.
2. Neem bij het vergroten van de recreatieve waarde van groen de natuurwaarde als uitgangspunt en houd bij het vergroten van de natuurwaarde altijd rekening met de recreatieve waarde.
3. Neem bestuurlijk en financieel de regie voor de renovatie en rigoureuze vergroening van de Jaap Edenbaan.
4. Neem herstel van biodiversiteit als uitgangspunt bij alle ontwerpopgaven in Amsterdam.
5. Blijf als stad investeren in brede samenwerking en innovatieve oplossingen voor klimaatbestendige en natuurinclusieve steden.
6. Geef prioriteit aan een groenvisie voor de Tolhuistuin en stel middelen beschikbaar om deze groene parel duurzaam in te bedden in de veranderende omgeving.
7. Organiseer stadsbrede regie en helderheid op waar en onder welke kwalitatieve vestigingsvereisten zendmasten geplaatst kunnen worden.
8. Schrijf een structureel andere werkwijze en bouwtechniek voor in het landelijk gebied voor bouwprojecten als deze negatieve gevolgen hebben voor de bodemstructuur.
9. Onderzoek in welke mate vergunningsvrije bouwrechten aan de orde zijn op erven in Waterland en op welke wijze deze alsnog ingeperkt kunnen worden, danwel het beleids- en toetskader Stadsrandpolder Waterland hierop bijgesteld kan worden.
10. Beslecht het gesignaleerde spanningsveld tussen de beleidsambities van groen en sport op sportparken.
11. Stel een ruimtelijke visie op voor sportparken die naast de ambitie op sport en bewegen de groenambitie per sportpark inzichtelijk maakt, waar initiatieven op sportparken aan getoetst kunnen worden en welke door vertaald kunnen worden in het te actualiseren Hoofdgroenstructuurbeleid.
12. Presenteer een stedelijke visie op de toepassing van blaashallen op sportparken die inzicht biedt in waar en onder welke ruimtelijke randvoorwaarden deze al dan niet in de Hoofdgroenstructuur zijn toegestaan.

1. Interview met voorzitter Marijke van Schendelen

Na ruim twaalf jaar voorzitterschap zwaait voorzitter Marijke van Schendelen af bij de Technische Adviescommissie Hoofdgroenstructuur (TAC). Reden voor een goed gesprek over haar tijd bij deze onafhankelijke adviescommissie, de staat van het groen in de stad en aandachtspunten voor de toekomst.

Met welke motivatie begon je twaalf jaar geleden als voorzitter bij de TAC?

Het leek mij allereerst gewoon hartstikke interessant. Wat het precies behelsde, had ik toen nog niet zo scherp. Toen ik bij de TAC aantrad, kreeg ik in mijn buurt eerst scherpe reacties. Er speelden toen net twee kwesties hier in Amsterdam-Noord, waarbij de TAC heel streng was geweest. De commissie had blijkbaar een negatieve bijsmaak opgebouwd. Begrijpelijk vanuit de opstartperiode vanaf 2003, waarbij de commissie haar bestaansrecht als beschermer van het groen nog moest bewijzen. Maar tegelijkertijd een imago waar ik graag verandering in wilde brengen. Als planoloog vind ik dat er bij het toetsingskader een rondetafelgesprek hoort, om zo de plannen beter te maken. Een voorbeeld hiervan is het stimuleren om meer in 3D te denken, waarbij er gestapeld wordt in plaats van uit te breiden in het groen. Natuurlijk zijn er wettelijke kaders en verordeningen, maar je moet er vooral samen uitkomen.

Hoe zou je de commissie bij je aantreden beschrijven, en hoe zie je haar rol vandaag de dag?

Toen ik begon, was de commissie nog best strak en formeel. De focus lag altijd of iets volgens het toetsingskader paste in het kader van de Hoofdgroenstructuur of niet. En als het niet paste, dan was het klaar. Dat gaf duidelijkheid, maar leidde over het algemeen ook tot onbegrip bij initiatiefnemers. Dat snap ik wel. Je hebt dan een heel plantraject gehad en aan het eind vertelde de TAC dat het niet kan en mag vanuit het Hoofdgroenstructuur beleid. De TAC had daardoor geen goede reputatie.

Nu is dat echt anders. Ik weet niet meer wie het heeft bedacht, maar ik heb veel waarde gehecht aan de introductie van een preadvies. Hierdoor schuiven behandelend ambtenaren veel eerder in het planproces bij ons aan, kunnen we met ze overleggen en eerder meedenken. Daardoor kunnen plannen aan kwaliteit winnen voordat er een definitief advies wordt gegeven. Tegelijkertijd bood het de mogelijkheid om al in een vroeg stadium duidelijkheid te geven als een plan niet inpasbaar was. Dat gaf mij als voorzitter meer bewegingsvrijheid. Daarnaast zijn we ook inhoudelijk veel breder gaan kijken naar de verschillende groenwaarden zoals: biodiversiteit, klimaatadaptatie en duurzaamheid. Met meer focus op de kwaliteit van het groen, in plaats van op het aantal vierkante meters. Het is meer afwegen, minder afvinken. De commissie is nu veel meer een gesprekspartner dan een politieagent. Dat vind ik een verbetering. De TAC is een gerespecteerde adviescommissie als boodschapper en vertegenwoordiger van het Hoofdgroenstructuur beleid van de gemeente.

Welke adviesverzoeken in de Hoofdgroenstructuur zijn je in het bijzonder bijgebleven?

Er zijn er een paar die me altijd bijblijven. Eentje is bijvoorbeeld het voorstel om twee kantoorblokken neer te zetten op een sportpark in Amsterdam Noord. De projectontwikkelaar kwam bij ons te laat in de vergadering, nam het woord en deelde mee dat hij dit plan al had besproken met de wethouder en dat het daarmee al zo goed als rond was. Toen moesten we hem toch wel teleurstellen en wijzen op de rol van de TAC en de regels vanuit het Hoofdgroenstructuur beleid, die een dergelijke functie op een sportpark niet mogelijk maken.

Iets vergelijkbaars maakten we mee tijdens een werkbezoek aan een stadspark in Amsterdam Zuid. We zouden bijgepraat worden over de renovatie van het park en de transformatie van een kloostergebouw naar een kantoor. Toen er echter kaartmateriaal, witte wijn en zalm op tafel kwamen werden we alert. Beide smaakten

overigens goed, maar waren geen aanleiding voor ons om mee te gaan in het voorstel om een grote toren in het park te plaatsen, die het halve park in de schaduw zou zetten.

Een recentere casus is het voorstel voor de inpassing van het theater De Nieuwe Meervaart in de oksel van het Sloterpark. Dat vind ik een typisch voorbeeld. Het gaat om een klein stuk groen, overgroeid met wat er is aan komen waaien. Er was weerstand van de Vrienden van de Sloterplas, die zich met hart en ziel inzetten voor een groene omgeving. Alles afwegende vonden wij een Nieuwe Meervaart waar vele Amsterdammers in Nieuw-West profijt van hebben van groot belang. We hebben ingezet op een kwaliteitsverbetering van dit gedeelte van het park, in plaats van te veel te focussen op de groenkwantiteit. Ik ben blij dat er op de gedeeltelijke land variant wordt door geëxerceerd. Als TAC hebben we hiervoor groene kwalitatieve randvoorwaarden meegegeven, welke zijn overgenomen.

Ook over de uitbreiding van het sportpark in het Diemerpark op IJburg hebben we heel lang en vaak gepraat, en ook meegedacht over hoe het plan kwalitatief beter kon. Meerdere versies zijn door ons af geserveerd. Uiteindelijk kwam er een ruimte efficiënt plan op tafel, waarbij iedereen water bij de wijn had gedaan: minder sportoppervlak erbij dan wenselijk, uitbreiding van het parkeeraanbod en landschappelijk beter ingepast. Resulterend in een in onze ogen acceptabel evenwicht tussen wat het oplevert en wat het kost binnen de Hoofdgroenstructuur. Je moet bij dit soort kwesties immers naast het groen ook stedelijke belangen meewegen: de kinderen van IJburg moeten in redelijke nabijheid kunnen sporten. Ook hierbij is er nog steeds sprake van een strijdbare actiegroep, die zich daar niet bij neerlegt.

Het leven en laten leven is iets wat ik wel eens mis bij actiegroepen, die op zich op vrijwillige basis ook heel veel goeds voor het groen in de stad doen. Het gaat niet om een atoombom in het Vondelpark. Met een stukje inleving in het belang van de ander kom je verder.

Ook kwesties waar spanningen op zaten vanuit projectorganisaties binnen de gemeente konden op basis van deze instelling op de langere termijn beslecht worden. De ruimtelijk groenvisie die uiteindelijk opgesteld is voor de renovatie van het Jaap Eden schaatscomplex vind ik daar een mooi voorbeeld van. En bij een casus als de renovatie van het noordelijk deel van het Rembrandtpark werd vanuit de openbare ruimte ontwerper zelf al proactief

Vergroening aan de Weesperstraat

nagedacht over mogelijkheden om de mate van verharding in het park terug te dringen. Op zo een moment lijkt de TAC zelfs even overbodig. Al zijn er helaas ook ‘boeven met dollartekens in hun ogen’ die het onderste uit de kan willen. Die heeft de TAC snel genoeg door.

Wat zie jij als de grote uitdagingen of opgaven voor de Hoofdgroenstructuur in de komende jaren?

Wat ik heel duidelijk zie, is dat biodiversiteit veel belangrijker is geworden. Ook binnen de toetscommissie zelf. Dat vind ik een goede en belangrijke ontwikkeling, evenals het voorstel om de Amsterdamse Ecologische Structuur te integreren in de Hoofdgroenstructuur. De opgave van klimaatadaptatie komt daar nog eens bovenop. Dat brengt een heel nieuw type afwegingen met zich mee, ook buiten de Hoofdgroenstructuur. Want ja, het gaat niet alleen om parken, maar ook om daken, balkons, gevels en de onlosmakelijke link tussen groen en water.

De energietransitie is ook zo een opgave: heel omvangrijk en een weinig fraai uiterlijk. Overal moeten gebouwtjes en kasten komen en die worden dan vaak maar in het groen gezet. Terwijl ik me afvraag: waarom niet gewoon inpassen in en tussen de bebouwing? Het beleidskader uit 2011 roept op deze punten echt om actualisatie.

En dan ook nog de vraag welk groen moet worden toegevoegd om er een echte Hoofdgroen-’structuur’ van te maken? Je ziet overal vergroening in de stad, zoals aan de Weesperstraat, Wibautstraat en Haarlemmerweg. Dat zijn mooie voorbeelden, maar dergelijke verbindingen en geheel nieuwe parken zoals het Brasapark vallen nu (nog) niet onder het Hoofdgroenstructuur. Evenals nieuwe gebieden als het waardevolle groen van Weesp en de uitbreidingen van IJburg.

Ook de rol van veiligheid in het groen staat recentelijk helaas weer stevig op de agenda. Aandachtspunt hierbij is dat verlichting in de Hoofdgroenstructuur prominenter wenselijk zal staan en dit op gespannen voet staat met de wens vanuit ecologie om ’s nachts donkerte na te streven.

Wat zou je het gemeentebestuur in het bijzonder willen meegeven?

Plan maatschappelijke voorzieningen mee in de gebiedsontwikkeling in plaats van achteraf in het groen. Pas ze veel meer in in de plinten, niet als losstaande voorzieningen. En kapitaliseer het groen. Op dit moment wordt in Amsterdam groen vooral in ‘zachte’ waardes uitgedrukt, maar het heeft ook een grote economische waarde voor de stad. Naast vele redenen waarom Amsterdam zo duur is geworden, denk ik ook omdat de stad heel groen is. Dat vind ik zelf, maar ik hoor het ook altijd van mensen uit het buitenland, hoe groen de stad wel niet is. Groen waar we trots op mogen zijn maar wat we nog onvoldoende uitdragen. Groen verbetert de gezondheid, het draagt bij aan klimaat, leefbaarheid en recreatiemogelijkheden, én het verhoogt de waarde van de grond. Dat moet je als gemeente gewoon in geld uitdrukken en meetellen in je grondexploitatie, net zoals iedere stedenbouwkundige dat doet met diens “gouden randje” langs een park. De relatie kapitaal en groen was al een constante bij de aanleg van de grachten, Van Eeghen maakte er gebruik van bij de aanleg van het Vondelpark. Ga dus vooral met de directie Grond & Ontwikkeling om tafel, gebruik de Groenmonitor met haar groenwaarde benadering om deze te kapitaliseren en laat iedereen beseffen dat groen ook een groot financieel belang vertegenwoordigt voor de stad.

2. Aanbevelingen

2.1 Thematische bijdrages van leden

Op basis van wat de Technische Adviescommissie Hoofdgroenstructuur (TAC) aan casussen in 2025 de revue heeft zien passeren, geven de leden op thematische en beschouwende wijze graag een aantal aanbevelingen mee aan het gemeentebestuur.

Vergroten van gebruiksmogelijkheden van parken vraagt om zorgvuldige landschappelijke inpassing

Aanbeveling 1

Plaats nieuwe objecten in stadsparken zorgvuldig, met oog voor ruimtelijke, natuurlijke en historische kwaliteiten

De Amsterdamse parken zijn ontworpen als een gecondenseerde 'natuur- of buitenervaring', die ruimte biedt aan uiteenlopende vormen van gebruik. Ruimtelijk zijn de parken zorgvuldig gecomponeerd met een afwisseling van beplanting, water, open ruimtes en doorzichten om een maximale ruimtelijke beleving te creëren. Het inpassen van nieuwe objecten vraagt daarom om een zorgvuldige studie, om te voorkomen dat bestaande kwaliteiten worden aangetast.

De TAC heeft het afgelopen jaar meerdere initiatieven besproken waarbij nieuwe functies een plek vragen in een park. Denk aan plannen voor sanitaire units, een informatiekiosk, uitbreiding van horeca, vergroting van speeltuinen, uitbreiding van wandel- en fietsroutes, een pierenbadje, trafokasten en zelfs zendmasten. Al deze initiatieven hebben een maatschappelijke meerwaarde en zijn begrijpelijk vanuit het oogpunt van gebruik en comfort. Toch heeft elke toevoeging invloed op het groen oppervlak en de ruimtelijke beleving.

Ook tijdens onze werkbezoeken – waaronder die aan de Tolhuistuin – is een trend zichtbaar van het intensieve gebruik van de Amsterdamse parken. Een veelheid aan gebouwde en ongebouwde voorzieningen, in combinatie met meer verharding, laat zien dat de behoefte aan ontspanning en ontmoeting in een groene omgeving groot is. Daar staat tegenover dat het samenhangende parkbeeld onder druk komt te staan en dreigt te versnipperen.

Het zijn gevoelige ingrepen en hebben altijd invloed op de ruimtelijke ervaring. Bij historische parken met een monumentale status is zorgvuldigheid des te belangrijker. De aanvragen voor de nieuw ontworpen sanitaire units in het Vondelpark en Sarphatipark zijn een goed voorbeeld hoe gedegen onderzoek

Artist impression van toiletvoorziening in Vondelpark

Locatiestudie van toiletvoorziening in Sarphatipark

kan leiden tot een overtuigende oplossing. De landschapsarchitecten van de gemeente hebben verschillende locaties onderzocht waarbij gekeken is naar de invloed op de mate van verharding, de groen- en natuurkwaliteiten, gebruiksintensiteit, historische kwaliteit en de beleving. Dit is vastgelegd in een rapportage waarin de voor- en nadelen aan bod komen en ook de monumentale waarden nadrukkelijk zijn meegenomen. De locaties zijn inzichtelijk gemaakt met 3D-verbeeldingen, waarmee de ruimtelijke invloed van de ingreep goed in beeld gebracht is. Deze zorgvuldige benadering gaf de TAC een helder beeld en een gedegen basis om de plannen te beoordelen. De TAC heeft hierin nadrukkelijk meegedacht, waardoor bomen behouden konden blijven en zichtlijnen niet werden aangetast.

De aanvraag voor een pierenbadje met toiletvoorziening en technische ruimte in het Mandelapark illustreert hoe complex het is om nieuwe elementen in een bestaand park te integreren. Verzoeken van de TAC om voorzieningen zo veel mogelijk te combineren met bestaande gebouwen bleken (beheer)technisch op korte termijn helaas niet uitvoerbaar.

Bram Breedveld (landschapsarchitect)

Groen voor mens én natuur

Aanbeveling 2

Neem bij het vergroten van de recreatieve waarde van groen de natuurwaarde als uitgangspunt en houd bij het vergroten van de natuurwaarde altijd rekening met de recreatieve waarde

Een groene leefomgeving draagt bij aan gezondheid en welzijn. Groen bevordert ontspanning en stimuleert tot buitenactiviteiten als wandelen, fietsen en sporten. In een verdichtende stad neemt het belang van groene gebieden voor zowel natuur en stilte als voor bewegen en ontmoetingen alleen maar toe. De groentypen in de Hoofdgroenstructuur hebben natuurwaarden en sociale waarden. Stadsparken zijn levendige plekken met voorzieningen, maar kunnen ook worden ervaren als rustige gebieden om de natuur te ervaren. Een terugkerende vraag voor de TAC is of en hoe er in het groen meer recreatieve elementen kunnen worden toegestaan, als daar vanuit de samenleving om gevraagd wordt.

De eisen die bewoners stellen aan het gebruik van het groen zijn aan veranderingen onderhevig. Door individuele vormen van sportbeoefening neemt bijvoorbeeld de behoefte aan laagdrempelige beweegplekken in de openbare ruimte toe. Het gebruik en de betrokkenheid van verschillende gebruikersgroepen bij de groene openbare ruimte kan vergroot worden, door een inrichting die meer inspeelt op diverse wijzen van vrijetijdsbesteding en natuurbeleving. Bezoekers kunnen vragen om meer zitplaatsen, verbetering van verlichting en faciliteiten om parken aantrekkelijker te maken. Bijvoorbeeld door een uitspanning met terras en betere speelgelegenheden. Ook aan sanitaire voorzieningen in druk bezochte stadsparken is behoefte. De zonering in parken helpt daarbij voor ieder wat wils te bieden.

Belangrijk is het wegnemen van drempels in het gebruik voor verschillende doelgroepen. Het gebruik van groen is niet voor alle bewoners vanzelfsprekend of even aantrekkelijk. Uit het laatste Grote Groenonderzoek blijkt dat bepaalde groepen Amsterdammers (zoals bewoners met een laag inkomen en een lage opleiding) minder gebruik maken van groenvoorzieningen. Herinrichting en kleine toevoegingen gericht op spelen, sporten en ontmoeten kunnen de recreatiewaarde en daarmee de sociale betekenis voor de omliggende wijken vergroten. Aan de beurt zijn nu onder andere het Gerbrandypark, het Kasterleepark en het Nelson Mandelapark, waar op verzoek van bewoners een pierenbadje zal worden aangelegd.

Recreatie en natuurwaarden hoeven elkaar niet te bijten. In stadsparken vinden recreatieve activiteiten plaats op paden en grasvelden, zoals wandelen, hardlopen, bootcampclubjes en picknicks. Een uitbreiding van een horecapaviljoen, een spelcontainer of nieuwe toestellen voor urban sports kunnen echter leiden tot aantasting van het groen. Bij het maken van afwegingen zijn voor de TAC de maximale percentages voor verharding/bebouwing in de groentypen ‘stadspark’ en ‘sportpark’ leidend; de groentypen waar relatief gezien de meeste initiatieven op afkomen. Helaas constateren we dat die informatie bij een adviesaanvraag veelal ontbreekt. Voorkomen moet worden dat verharding en gebouwde elementen ten koste gaan van groen. Bovendien kan niet alles overal. De TAC kan over kleine toevoegingen positief oordelen als dit de toegankelijkheid, het gebruik en de beleving van een park ten goede komt en als ze ondergeschikt blijven aan de groenfunctie. Belangrijk is dat kleine elementen en voorzieningen geclusterd worden, dat groen behouden blijft en dat in geval van overschrijding van het toegestane percentage verharding/bebouwing er elders verharding omgezet wordt in kwalitatief groen. Daarnaast is een overkoepelende visie op een

Kasterleepark

gebied nodig. Die ontbreekt soms, zoals voor horeca in het Oosterpark waar de druk op dit park steeds groter wordt.

In de groentypen ‘ruigtegebied/struinnatuur’, ‘stadsrandpolder’ en ‘corridor’ van de Hoofdgroenstructuur staan natuurbeleving en rust voorop. Bij de planvorming voor de herinrichting van het Kasterleepark en een nieuw Oeverpark langs de Schinkel signaleert de TAC een spanningsveld bij de groenopgave, tussen versterking van de natuurwaarde en de gewenste recreatieve waarde. In dit groentype ‘corridor’, die voor beide locaties geldt, staat de versterking van de natuurwaarde voorop en zijn er grenzen aan de gebruikswaarde voor recreatie. Vanuit toetsing vraagt dit de programmering te beperken tot kleinschalige zitgelegenheden en sport- en speelaanleidingen die verenigbaar zijn met de natuurdoelstellingen in deze parken. Tenzij het wenselijk is om het groentype hier bij te stellen naar een meer stedelijk groentype conform de wijzigende omgeving.

Het is van grote waarde dat de Hoofdgroenstructuur bijdraagt aan ontspanning, welzijn, bewegen en sporten. Voor nieuwe sport- en recreatieve elementen moet wel ruimte blijven binnen de groentypen. Dat betekent het beperken van verharding tot een minimum en het tegengaan van versnippering van groen.

Ivan Nio (sociaal geograaf en stadssocioloog)

Een groenvisie als essentieel onderdeel van de renovatie van het Jaap Edencomplex

Aanbeveling 3

Neem bestuurlijk en financieel de regie voor de renovatie en rigoureuze vergroening van de Jaap Edenbaan

De Jaap Edenbaan moet worden vernieuwd en verduurzaamd. Er liggen stevige bouwplannen voor een nieuwe ijshal en voor een aantal ondersteunende gebouwen.

Aan de TAC is in 2021 door het projectteam Jaap Edenbaan advies gevraagd omdat de Jaap Edenbaan valt onder het groentype sportpark van de Hoofdgroenstructuur. Het maakt deel uit van Sportpark Middenmeer. De TAC constateert dat de bouwplannen alle aandacht krijgen, maar het aanwezige groen niet tot nauwelijks, terwijl de schaatsbaan omzoomd wordt door een stevige groene rand. Bij bezoek van de TAC aan de Jaap Edenbaan in oktober 2024 blijkt dat de groene omzoming lijdt aan verwaarlozing en her en der dient als opslag van afgedankt materiaal. De entree van de Jaap Edenbaan is ook in het herinrichtingsvoorstel sterk versteend, op een enkele plantenbak na. De TAC ziet genoeg groene kansen en adviseert aan het projectteam om een landschapsarchitect te betrekken bij de ontwikkeling.

Impressie vergroening Jaap Edenbaan

Dit werkbezoek en het vele overleg tussen het projectteam Jaap Edenbaan en de TAC leiden uiteindelijk tot een positief resultaat voor de verschillende partijen. In totaal gaf de TAC 15 formele adviezen vanaf 2021, waarvan 12 over de totale herontwikkeling en allerlei noodzakelijke bijgebouwen zoals vervanging van het techniekgebouw en renovatie en uitbreiding van het horecagebouw. Het grote aantal adviezen is het gevolg van de noodgedwongen stap voor stap ontwikkeling van de vernieuwing van het Jaap Edencomplex. Regelmatig vroeg de TAC om een overkoepelende visie, wat uiteindelijk leidde tot een groenvisie voor de buitenruimte.

In 2025 werd dit complexe proces afgerond met een formeel advies over de nieuwe ijshal en (op dringend verzoek van de TAC) een 3e advies op de groenvisie van de Jaap Edenbaan. De reactie van de TAC op deze groenvisie is positief. Er ligt inmiddels een goed uitwerkte visie. Maar de TAC verbindt ook voorwaarden aan haar positieve advies, omdat de uitvoeringsgelden voor een groot deel van de groenvisie ontbreken. De nadruk ligt naast het sportprogramma met recht op een groene uitwerking van het entreegebied. Maar ook met beheermaatregelen van de groene omzoming, die nog moeten worden uitgewerkt, valt winst te behalen. Ook het bijbehorende watersysteem kan verbeterd worden met het beginnen van het uitbaggeren van de sloten en het doorspoelen van de duikers.

De TAC heeft al met al veel aandacht besteed aan de advisering over de Jaap Edenbaan. De commissie werd geconfronteerd met een versnipperde aanpak van de herontwikkeling en het ontbreken van aandacht voor het belang van groen. Met alle goede wil van de projectgroep ontbrak het hier aan een duidelijke regie van de gemeente in bestuurlijke en financiële zin inzake de Jaap Edenbaan zelf en de publieke ruimte eromheen. Als oudste ijsbaan van Nederland en als één van de meest gebruikte ijsbanen verdient de Jaap Edenbaan extra politieke aandacht en de noodzakelijke investeringsruimte om het tot één van de parels in de Amsterdamse sportwereld te transformeren. Dankzij de constructieve opstelling van het projectteam Jaap Edenbaan en met steun van de TAC ligt er nu een goed ruimtelijk plan met aandacht voor groen en duurzaamheid. Nu nog de ruimtelijke uitwerking en uitvoering van het complex en van de directe omgeving en last but not least: stevige politieke en bestuurlijke commitment van de gemeente.

Marijke van Schendelen (planoloog, sociaal geograaf en voorzitter)

Groenvisie Jaap Edenbaan

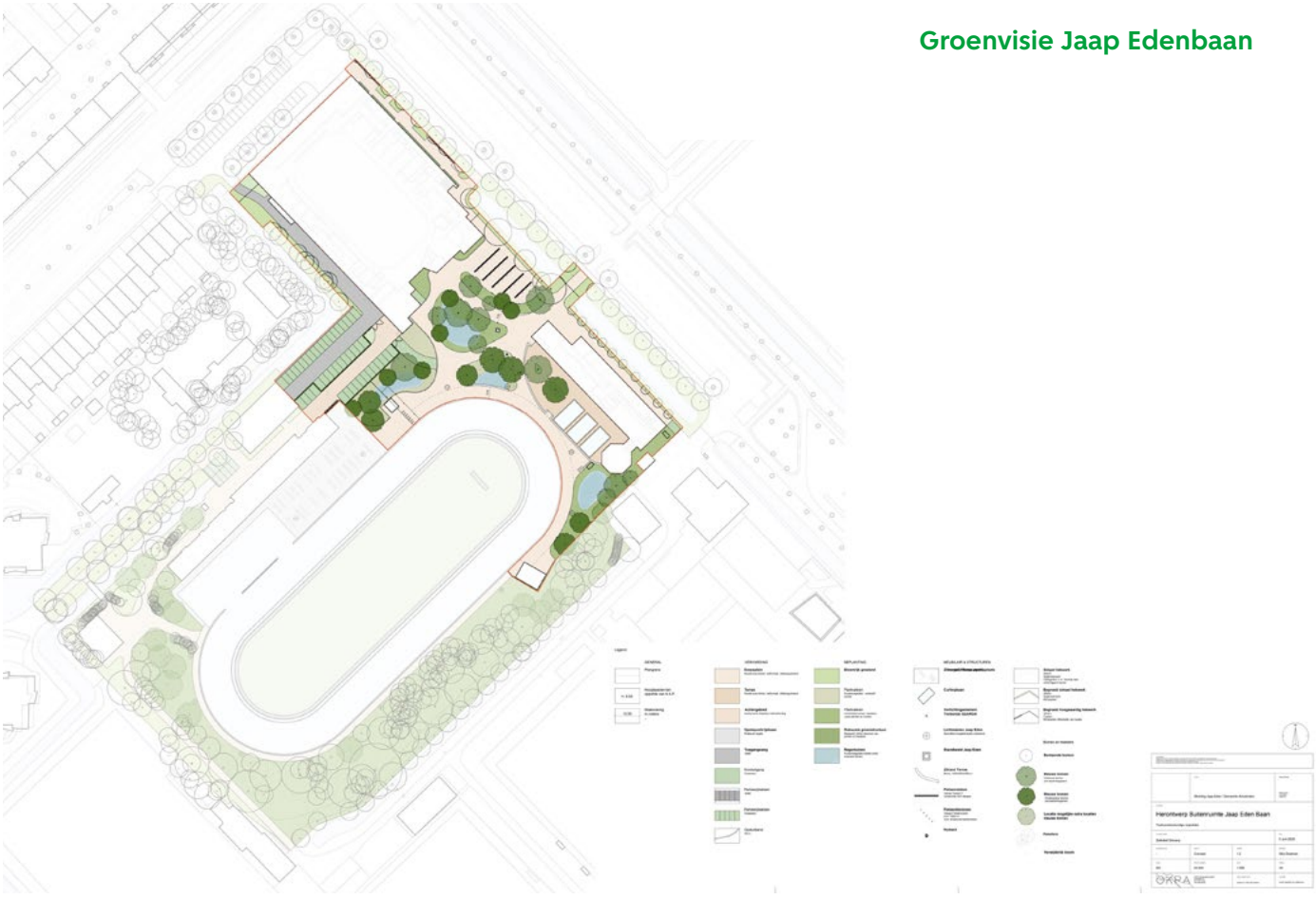

Biodiversiteit als uitgangspunt bij ontwerpopgaven

Aanbeveling 4

Neem herstel van biodiversiteit als uitgangspunt bij alle ontwerpopgaven in Amsterdam

Wat is de waarde van een weiland voor weidevogels als er bijna geen weidevogels meer zijn? Die vraag kwam naar voren bij meerdere vragen over activiteiten in graslanden rondom Durgerdam, waar de meeste weidevogels verdwenen waren, maar wat in potentie geschikt zou kunnen zijn voor weidevogels. Een paar generaties geleden was Waterland, waar Durgerdam onderdeel van uitmaakt, een walhalla voor allerlei soorten vogels van het agrarisch gebied. Op een fietstocht in mei zag en hoorde je overal grutto's achter elkaar aanvliegen, druk hun naam roepend. Tureluurs en kieviten vlogen gezamenlijk omhoog om blauwe reigers en andere verdachte predatoren te verjagen, en veldleeuweriken en gele kwikstaarten leverden de soundtrack voor een prachtige lentedag.

Hoe anders is dat nu. Als je in mei vanuit Amsterdam Noord over de Durgerdammerdijk langs Durgerdam naar Polder IJdoorn fietst, dan zul je merken dat alleen ter hoogte van Kinsel en Polder IJdoorn de weidevogels zich nog laten horen. Daarbuiten zijn de weilanden stil. Gestilde graslanden. En dat is een probleem.

Soorten komen en gaan, dat is een vast onderdeel van evolutie. Alleen verdwijnen op dit moment soorten veel sneller dan normaal en spreken we over een biodiversiteitscrisis. Biodiversiteit is de optelsom van al het leven op aarde en hoe alle soorten met elkaar samenwerken. Vallen er soorten weg, dan kan het kaartenhuis instorten. Dat heeft niet alleen flinke gevolgen voor de natuur, maar ook voor ons. Bijvoorbeeld, zonder bijen worden planten niet bestoven en is er dus geen voedsel. En zonder bomen, belangrijke zuurstofproducenten, wordt het ook lastiger om te overleven. We staan aan de vooravond van een zesde uitsterfgolf, een periode waarin zeker 75 procent van alles wat leeft gaat verdwijnen. In de vogelwereld hebben weidevogels de dubieuze eer om de bekendste vaandeldragers van deze ecologische vrije val te zijn. Bijna overal vliegen de aantallen achteruit of worden gebieden verlaten, een paar weidevogelreservaten daargelaten. Rondom Amsterdam is het niet anders. Als broedvogel is de kemphaan hier weggevaagd, staat de watersnip op omvallen, en zijn de populaties kievit, grutto en scholekster gehalveerd.

In Waterland is het zelfs nog een tandje erger. In De Gierzwaluw (jaargang 58, nr 1, 2020) schrijft Frank van Groen in het artikel Weidevogels in de Amsterdamse regio het volgende over Waterland: "Sinds begin jaren negentig is de stand van de Scholekster ruim gehalveerd. In dezelfde periode nam de Kievit met 68% af. Ook Watersnip (-88%), Grutto (-73%) en in mindere mate Tureluur (-25%) en Gele

Grutto in landelijk Noord

Kwikstaart (-37%) deden het slecht." Oftewel, het weidevogelprobleem is hier nog urgenter in vergelijking met het algehele beeld.

Soms komen vogels zelf met surrealistisch aandoende noodoplossingen. Een klassieke weidevogel als de scholekster heeft op platte daken in de stad een hoger broedsucces dan hun soortgenoten in het boerenland. Het klinkt als symptoombestrijding richting een onontkoombaar einde. Maar toch is er een beetje hoop. In de, nabij Durgerdam gelegen, Polder IJdoorn en Kinsel gaat het, mede dankzij de inspanningen van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten, wèl goed met de grutto en andere weidevogels. Juist voor een soortgroep onder druk zijn dit soort gebieden van levensbelang, omdat deze als bron fungeren om weilanden die nu nog verlaten zijn weer opnieuw te koloniseren. Maar dat gaat alleen lukken als daar wordt voldaan aan de randvoorwaarden die weidevogels aan hun omgeving stellen. De aanleg van verstorende elementen zoals een weg dwars door grasland behoort daar niet toe, evenals de ruime mogelijkheden van vergunningsvrij te mogen bouwen op de erven in het landelijk gebied (zie verder uitgelichte casussen).

Laten we daarom herstel van biodiversiteit voortaan als uitgangspunt nemen bij alle ontwerpopgaven in Amsterdam. Daar helpen we niet alleen de weidevogels rondom Durgerdam mee. Een groen, natuurlijk Amsterdam is goed voor al haar bewoners, voor plant, dier èn mens.

Luc Hoogenstein (bioloog)

Urgentie van klimaatbestendige en natuurinclusieve steden

Aanbeveling 5

Blijf als stad investeren in brede samenwerking en innovatieve oplossingen voor klimaatbestendige en natuurinclusieve steden

In de groene stad van de toekomst verschuift de rol van groene stedelijke ruimte van 'leuk' naar 'levensbelangrijk'. Groen is niet langer aankleding of mooi, maar vervult belangrijke functies in het kader van verkoeling in de zomer, spons-werking bij regenval, het ondersteunen van biodiversiteit en het verbeteren van de gezondheid van de bewoners. Functies die onmisbaar zijn en steeds belangrijker worden om schade door klimaatverandering te reduceren en daarmee bij te dragen aan de bestaanszekerheid van Amsterdam. Groenwaarden die bij een actualisatie van het beleidskader Hoofdgroenstructuur meer aandacht vragen. De afweging 'moeten we groen doen of niet' is geen afweging meer; het is een noodzaak, net zo goed als dat verhardingen en riolen dat zijn. Van het riool vragen we ons ook niet af 'of we dat wel of niet moeten doen'. Hoe precies we al die functies bij elkaar kunnen brengen, daar wordt in Amsterdam veel onderzoek aan gedaan.

Zo wordt er al jaren in consortiumprojecten samengewerkt aan klimaatadaptieve en

Het dak van appartementencomplex Mannoury (Foto: Joris Voeten)

natuurinclusieve innovaties die bijdragen aan toekomstbestendigheid en leefbaarheid door zogenaamde TKI's (Topsectoren voor Kennis en Innovatie). Dit gebeurt vanuit een co-financieringsprogramma van het Ministerie van Economische zaken en Klimaat waarbij afdelingen binnen de Gemeente Amsterdam samenwerken met innovatieve marktpartijen, wetenschappers en lokale stakeholders. Ze zijn overtuigd van het feit dat het in het licht van klimaat en biodiversiteit in de stad anders moet, en in de praktijk ook al echt anders kan. We noemen een paar voorbeelden.

Natuurinclusief en watercirculair bouwen

Zo kan een gebouw bijdragen aan biodiversiteit, het regenwaterriool ontlasten en tegelijkertijd meer energie opwekken, zonder daarvoor drinkwater te gebruiken. In het 'TKI Project Urban PhotoSynthesis' werd een appartementencomplex in het fashion-district aan de West-as in Amsterdam ontwikkeld, een voorbeeld van natuurinclusieve en watercirculaire bouw. Het complex kenmerkt zich door de biodiverse daktuinen en groene balkons op alle etages. De bloeiende blauw-groene daken zijn ingericht met zonnepanelen die door de koelende werking van die beplanting ieder jaar 4,4% meer energie opleveren, zo blijkt uit het onderzoek. En om die biodiversiteit en koeling te behouden wordt het douche-afvalwater uit de appartementen bij droogte via een centraal, natuurlijk, begroeid filter op het hoogste dak, ingezet als bewezen veilig irrigatiewater. Wonen, natuurinclusiviteit, klimaatadaptatie en de energietransitie versterken elkaar hier.

Klimaatadaptief en energiebewust sporten

Ook op sportparken wordt geïnnoveerd door de gemeente Amsterdam. De groeiende vraag naar speelcapaciteit op sportvelden leidde eerder al tot het 'TKI project CitySports' waar een regenwater-bergend en zichzelf verkoelend kunstgrasveld is ontwikkeld, dat het oververhitten van de speler (en de stad) in de zomer voorkomt en waarin het rubber is vervangen door natuurlijk zand. En dat op basis van natuurlijke verdamping van regenwater, zonder gebruik van energie.

Maar daar bleef het niet bij: op sportparken blijft de vraag naar natuurgras hoog, wat voor Sport en Bos en de marktpartijen aanleiding was voor het 'TKI Project EnergyGrass'. Het doel hiervan is tweeledig: meer speeluren op natuurgras door een vezel-versterkte sportbodem en minder watergebruik door regenwateropvang en natuurlijke capillaire irrigatie vanuit de waterbergende holle Permavoid fundering. Innovatief en uniek zijn dat het hele veld ook

Nieuw trainingsveld (Foto: Joris Voeten)

als warmtegenerator ingezet wordt, met de nieuwste warmtewisseltechniek om het clubhuis en beheerderskantoor mee te verwarmen. Een manier om als eerste in de wereld te werken aan het 'van het gas af' van de gebouwen op de sportparken. Het wetenschappelijk onderzoek wordt uitgevoerd op testvelden bij Sportpark Ookmeer. Het eerste full-scale EnergyGrass veld is recentelijk op Sportpark 't Loopveld in Amstelveen in gebruik genomen.

Hier slechts drie voorbeelden noemen doet Amsterdam eigenlijk tekort: op wereldwijde schaal blinkt Amsterdam uit in vooruitzien en in samenwerking innoveren. Daar zijn ook het project aan de Kattenburgerstraat, het AMS instituut en niet te vergeten de bijdrage aan het Nationaal Groeifondsprogramma Toekomstbestendige Leefomgeving belangrijke voorbeelden van. Het advies is dan ook om dergelijke samenwerkingsprojecten met bedrijven en de wetenschap mogelijk te blijven maken, om daarmee invulling te geven aan de noodzaak van innovatie in het blauw-groen stedelijke domein. Zo draagt Amsterdam oprecht bij aan betere oplossingen voor klimaatbestendige steden over de hele wereld.

Joris Voeten (onderzoeker Urban Nature-based Solutions)

Bosmanmolentje

2.2 Uitgelichte casussen

Het waken over de Hoofdgroenstructuur is de kerntaak van de TAC. In elke fase van de planvorming en ongeacht de omvang van het initiatief vraagt dat om het vinden van de juiste balans tussen de wens om het bestaande te behouden, of juist te versterken of vernieuwen. Het vraagt ook om een zorgvuldige planvoorbereiding en uitwerking. Een goed inpasbaar plan is daarmee soms een ingewikkelde puzzel. Omdat de kwaliteit van de aanvragen die de TAC voorgelegd krijgt voor advies nogal uiteenloopt, licht de TAC hieronder graag enkele adviesaanvragen uit 2025 uit. Ter inspiratie voor adviesaanvragers, maar ook omdat ze een compliment dan wel beterschap verdienen.

Natuurgebieden Kinsel en De Munt: investeringen in watermanagement

Binnen de gemeente Amsterdam zijn goede weidevogelgebieden zeldzaam. Waterland Oost is zo een regio waar grutto's, kieviten, tureluurs en andere weidevogels het relatief goed doen, zoals in de twee natuurgebieden Kinsel en De Munt. Dat wil echter niet zeggen dat het de vogels daar voor de wind gaat. Hoewel de terreinen onderdeel zijn van het Natuur Netwerk Nederland en ingericht zijn als weidevogelgebied gaan de broedvogelpopulaties in aantal achteruit. Een trend die niet alleen in Waterland Oost is waar te nemen, maar in heel Nederland. Die achteruitgang heeft onder andere te maken met een vermindering van de kwaliteit van het broedgebied. Om het broedgebied te versterken is een geoptimaliseerd, op weidevogelhabitat gericht peilbeheer en vegetatiebeheer noodzakelijk. Het gaat daarbij niet alleen om goede broedlocaties, maar ook om kuikengraslanden waar jonge vogels voedsel kunnen vinden.

Een op weidevogels afgestemd waterpeil is van cruciaal belang om het leefgebied van weidevogels te optimaliseren. In zowel Kinsel als De Munt functioneert het watersysteem niet naar behoren. Ook kan het beheer worden verbeterd. Daartoe heeft Staatsbosbeheer een aantal voorstellen tot maatregelen gedaan, die door de TAC positief beoordeeld zijn. Het gaat om een reeks zorgvuldig in het landschap ingepaste maatregelen zoals het realiseren van natuurlijke, flauw gedimensioneerde oeverprofielen, het verstevigen van beheerpaden, het graven van

Tolhuistuin tentdoek

smalle een nieuwe watergang en het aanleggen van schelpeneilandjes. Daarnaast wordt een aantal bouwkundige werken aangebracht voor het uit- en inlaten van water zoals dammen, keerwandjes, stuwtjes en een faunapomp zijn bescheiden en uitgevoerd met Europees hardhout en combihout. Het toepassen van een klassiek Bosmanmolentje is kenmerkend voor de polder. Een slimme, zelf bedienende oplossing voor het eeuwenoude probleem van waterbeheer in laaggelegen gebieden. Het is een iconisch symbool van de Nederlandse waterbeheersing, wat nu gebruikt gaat worden om een van Amsterdams belangrijkste weidevogelgebieden te behouden.

Tolhuistuin: een groene parel

Aanbeveling 6

Geef prioriteit aan een groenvisie voor de Tolhuistuin en stel middelen beschikbaar om deze groene parel duurzaam in te bedden in de veranderende omgeving

Een recent werkbezoek van de TAC-leden aan de Tolhuistuin onderstreepte opnieuw het belang van groen in de stad. Voor de TAC was het de (her)ontdekking van een verborgen parel. Met de torens van Overhoeks op de achtergrond biedt de Tolhuistuin een echte Central Park-beleving. Een oase van groen in contrast met de snelle, stenige stad. Aanleiding voor het werkbezoek was het uitblijven van een in 2016 gedane toezegging aan de TAC om binnen één jaar een visie op dit parkje te ontwikkelen. Dit gezien de tijdelijke objecten die hier waren verrezen in combinatie met de creatieve bottom-up activiteiten die hier plaatsvonden en sindsdien wegens succes zijn uitgebreid. De luifeltent staat er na ruim tien jaar nog. De tijd was blijkbaar nog niet rijp om hier actie op te ondernemen. Inmiddels wordt de urgentie ervan ingezien. Zowel vanuit kansen als

Weteringpark artist impression

bedreigingen. Zo baart het de TAC zorgen dat er aan de rand van dit stuk Hoofdgroenstructuur ter hoogte van de Buikslotermeerweg kiosken zijn verrezen waarvan recentelijk de contracten meerjarig zijn verlengd, zonder dat de TAC hierin is gehoord. De TAC vraagt dan ook met klem om middelen beschikbaar te stellen om deze groene parel in te bedden in de veranderende omgeving, zodanig dat meer mensen hier blijvend van kunnen genieten.

Voor de Tolhuistuin ligt er een prachtige kans dit 'pocketpark' opnieuw te verbinden met de stad en het toegankelijk en beleefbaar te maken voor een breder publiek. Het verwijderen van de hoge prikkeldraadhekwerken en het herstellen van de verbinding met het oude Tolhuis zijn hierbij een belangrijke eerste stap. De oorspronkelijke relatie wordt daarmee opnieuw zichtbaar. Op oude prenten is goed te zien hoe het gebied rond het Tolhuis ooit een populaire uitgaansplek was met terrassen en muziek.

Ook voor het paviljoen, dat nu met de achterkant aan het park grenst, ligt hier een kans zich richting het park te openen en gebouw en groen met elkaar te verbinden. Het park zelf vraagt om een nieuw ontwerp dat is gebaseerd op de historische kwaliteiten en het 'DNA van de plek'. Dat vormt de basis voor een samenhangend, lommerrijk parkbeeld: een groene bedding waarin de verschillende publieksfuncties een plek kunnen krijgen. Zo krijgt Amsterdam er opnieuw een levendig stadspark bij, een plek die gezien en beleefd mag worden.

Weteringpark: van verkeersknooppunt naar groen buurtpark

Het Weteringcircuit en de naastgelegen Weteringplantsoenen worden omgevormd tot een groen buurtpark. De TAC heeft in respectievelijk 2021 en 2022 een preadvies (strekking positief onder voorwaarden) gegeven over de herinrichting van het oostelijke deel, het Tweede Weteringplantsoen.

In oktober 2025 bleek de TAC niet benaderd voor definitief advies, terwijl een definitief ontwerp van het park inmiddels gereed was. Bij evaluatie door het secretariaat van de TAC bleek dat een aantal punten uit de preadvisering naar tevredenheid waren overgenomen. Over de inhoud was de TAC met uitzondering van de hoge mate van verharding en het buurtgerichte karakter tevreden. Over het adviesproces daarentegen minder, wat door de projectgroep werd toegeschreven aan personeelswisselingen binnen de gemeentelijke organisatie.

De speeltuin wordt naar het noorden opgeschoven, zodat er meer ruimte is voor het park langs de Singelgracht. In het ontwerp van de speeltuin is gekozen voor kunstgras. Een niet erg natuurlijke oplossing, die wel invulling geeft aan de vele uren speelbehoefte in de buurt. Natuurgras zou op deze plekken binnen no-time verslijten tot uitgeholde blubberplassen. Ook leuk spelen, voor de kinderen, maar misschien niet helemaal de bedoeling van het ontwerp. De vraag is of de gemeente ook hier het in Amsterdam ontwikkelde regenwater bergende en kwalitatief hoogwaardige zichzelf verkoelende kunstgras toepast, en zo bijdraagt aan klimaat-

adaptatie en oververhitting van het gras en de bezoekers op warme dagen weet te voorkomen. Toetsende aan de regels van de Hoofdgroenstructuur overschrijdt de gekozen inrichting van het plantsoen als geheel waarschijnlijk het maximum van 5% bebouwing en verharding.

Het bekende pannenkoekenhuis De Carrousel is inmiddels afgebroken. Een mooi nieuw speeltuingebouw krijgt eenvoudige horecafaciliteiten voor de buurt en de speeltuingebruikers. Het park en de speeltuinvereniging vormen ondanks de omheining een organische natuurlijke eenheid. Ook het Van Randwijkmonument krijgt een meer zichtbare plek. In het ontwerp wordt de relatie versterkt met het westelijke deel, het Eerste Weteringplantsoen. In feite wordt met deze herinrichting recht gedaan aan Bolwerk De Wetering, waar in 1840 op het toen al verlaagde bolwerk een tuin werd aangelegd met de naam 'Flora'. Dit park in wording sluit goed aan bij de vernieuwde wandelboulevard langs de Stadhouderskade tussen de Weteringlaan en de Museumbrug. Deze wandelboulevard is ontworpen met inbreng van omwonenden en in het bijzonder van de Stichting Green Mile, bestaande uit bedrijven en instellingen, gevestigd aan de Stadhouderskade vanaf het Rijksmuseum tot aan de Wibautstraat. Het Weteringpark en de groene Stadhouderskade zullen in de nabije toekomst hopelijk tot inspiratie dienen voor de herinrichting van de overige voormalige bolwerken en de hele Singelgracht, vanaf de Haarlemmerpoort tot en met de Molen De Funen.

Zendmastvoorstellen in de Hoofdgroenstructuur

Aanbeveling 7

Organiseer stadsbrede regie en helderheid op waar en onder welke kwalitatieve vestigingsvereisten zendmasten geplaatst kunnen worden

In 2025 kreeg de TAC wederom enkele adviesverzoeken langs om zendmasten in de Hoofdgroenstructuur te plaatsen: 1 op een sportpark, 1 bij de ingang van een centraal stadspark en 1 in het landelijk gebied. Dit terwijl het een 'niet inpasbare voorziening' vanuit het Hoofdgroenstructuur beleid is.

De TAC ziet helaas nog vaak dat het idee 'waar groen en/of (semi) openbare ruimte is, de opvatting bestaat dat er 'ruimte' over is. Zij ziet het als haar taak te voorkomen dat dergelijke voorzieningen op basis daarvan in de Hoofdgroenstructuur terechtkomen, zowel vergunningsvrij als op vergunning plichtige basis. In plaats van te reageren op locatievoorstellen die voortkomen uit wensen vanuit de telecommunicatie-aanbieders (technische haalbaarheid, een lage prijs en geringe weerstand), is er stadsbrede regie en helderheid gewenst op waar en onder welk kwalitatieve vestigingsvereisten dergelijke voorzieningen geplaatst kunnen worden. De TAC vraagt aandacht voor agendering hiervan.

Tijdelijke bouwwegen in het veenweidegebied

In 2025 kreeg de TAC wederom enkele advies-

Aanbeveling 8

Schrijf een structureel andere werkwijze en bouwtechniek voor in het landelijk gebied voor bouwprojecten als deze negatieve gevolgen hebben voor de bodemstructuur

verzoeken langs om tijdelijke bouwwegen door het veenweidegebied aan te leggen, benodigd voor bouwactiviteiten of onderhoud aan infrastructuur elders in het gebied. Twee aanvragen hadden betrekking op een routing ter hoogte van de Liergouw, bij Zunderdorp was er behoefte om een tijdelijk bouwdepot te verlengen.

Een oplossing die richting bewoners al toegezegd was om de dorpskernen en lintbebouwing te ontlasten van het zware bouwverkeer. Dat dit tot onomkeerbare schade aan dit cultuurhistorisch unieke veenweidelandschap, de bodem en de natuurwaarden leidde, leek daaraan ondergeschikt. Een dergelijke risico inschatting ten tijde van de vergunningverlening voor de sloop-nieuwbouw had al ingecalculeerd moeten worden. Het vervolgens afwentelen op het landschap beschouwt de TAC als een niet acceptabel alternatief vanuit de landschappelijke doelstellingen voor dit gebied. Bovendien schept het een precedent richting een groeiend aantal tijdelijke bouwweg- en depot aanvragen

in Landelijk Noord, waar krappe infrastructuur en kwetsbare bebouwing en landschap overal spelen.

De TAC heeft in haar adviezen aangegeven behoefte te hebben aan een bestuurlijke standpunt inzake deze principiële kwestie. De weg van de minste weerstand is de makkelijkste, maar gaat in tegen de wens van duurzaam landschapsbehoud. Een vereiste om het bouwverkeer met lichtere of kleinere voertuigen uit te voeren is wellicht kostbaarder, maar vanuit de doelstellingen van landschapsbehoud voor de hand liggend. Een werkwijze en materieeltoepassing op maat, die op andere kwetsbare plekken in de historische binnenstad van Amsterdam en in dorpskernen in het land al jaar en dag gangbaar is, vraagt om navolging in het landelijk gebied.

Vergunningsvrije bouwrechten in het landelijk gebied

Aanbeveling 9

Onderzoek in welke mate vergunningsvrije bouwrechten aan de orde zijn op erven in Waterland en op welke wijze deze alsnog ingeperkt kunnen worden, danwel het beleids- en toetskader Stadsrandpolder Waterland hierop bijgesteld kan worden

Bij een aantal casussen werd de TAC dit jaar geconfronteerd met het feit dat er ruime vergunningsvrij bouwrechten op kavels rusten in Landelijk Noord. Op basis van landelijke wetgeving en overname hiervan in het Omgevingsplan, mogen bij het hoofdgebouw behorende bouwwerken (aanbouwen, uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen) vergunningsvrij worden bijgebouwd afhankelijk van de grootte van de kavel. Ook op adressen waar op basis van de voormalige ‘ruimte voor ruimte’ regeling van de provincie Noord Holland agrarische erven zijn opgeruimd en waarbij vaak na een lang proces afspraken zijn bereikt over het aantal terug te bouwen woningen en de oppervlakten hiervan. De TAC heeft dit gegeven vanuit het Omgevingsplan als een voldongen feit te beschouwen. Echter niet zonder het

Waterland

gemeentebestuur erop te attenderen dat dit in gaat tegen de in de 'beleidsvisie en toetsingskader Stadsrandpolder Waterland' opgenomen voorwaarde voor beëindiging van agrarische erven. Deze stelt dat 'met het verwijderen van gebouwen en het weg bestemmen van bouwmogelijkheden ruimtelijke winst wordt behaald "en extra bebouwing in de toekomst wordt voorkomen". De landschappelijke winst blijkt in de praktijk daardoor minder vergaand dan voorzien of destijds vanuit het bestemmingsplan van Landelijk Noord voorzien.

In welke mate vergunningsvrije bouwrechten aan de orde zijn op erven in Waterland en de vraag of deze alsnog ingeperkt kunnen worden vanuit het Omgevingsplan acht de TAC in dat kader het onderzoeken waard.

In het geval dit doelbewust wordt toegestaan vraagt dit om bijstelling van het beleids- en toetskader Stadsrandpolder Waterland, waarvoor de TAC al langer aandacht voor actualisatie vraagt aangezien deze niet meer in lijn is met wat het provinciale beleid hier toestaat.

Knellende beleidsambities voor groen en sport op sportparken

Aanbeveling 10

Beslecht het gesignaleerde spanningsveld tussen de beleidsambities van groen en sport op sportparken

Aanbeveling 11

Stel een ruimtelijke visie op voor sportparken die naast de ambitie op sport en bewegen de groenambitie per sportpark inzichtelijk maakt, waar initiatieven op sportparken aan getoetst kunnen worden en welke door vertaald kunnen worden in het te actualiseren Hoofdgroenstructuurbeleid

Het afgelopen jaar heeft de TAC relatief veel adviesverzoeken binnen het groentype 'sportpark' ontvangen. Daarbij viel het op dat de wenselijkheid van dergelijke initiatieven vooral vanuit de sportambitie worden gemotiveerd. Een ruimtelijke visie en/ of groenvisie op het sportpark als geheel ontbreken veelal. De ligging in en toetsing aan de Hoofdgroenstructuur wordt daarbij als procesmatige ballast ervaren. Dit terwijl de initiatieven veelal gepaard gaan met verlies aan groen en hier veelal niks tegenover gesteld wordt. Tegelijkertijd worden de groenwaarden van sportparken wel onderstreept vanuit het sportbeleid in het algemeen: denk aan de groene belevingswaarde en de bijdrage aan biodiversiteit en klimaatadaptatie. Omgekeerd stelt het Hoofdgroenstructuur beleid grenzen aan de mate van bebouwing en verharding op sportparken, die de intensiverings- en verbredingsopgave van de sportparken beperken. Dit terwijl het Hoofdgroenstructuur beleid tegelijkertijd vraagt om de openbaarheid van sportparken in de stad te vergroten.

Kortom, de TAC signaleert verschillende stedelijke beleidsambities op sportparken, die in de praktijk moeilijk verenigbaar zijn. In hoeverre mogen er bijvoorbeeld squash-, tennis- of padelbanen worden toegevoegd aan sportparken als dit ten koste gaat van groen en groene omlijstingen op sportparken?

Sportparken hebben met de introductie van kunstgras en functieverbreding de afgelopen decennia een grote transformatie doorgemaakt, waardoor de groenwaarde van sportparken steeds verder onder druk lijkt te komen staan. Richting actualisatie van het Hoofdgroenstructuurbeleid is het wenselijk om de sport- en groenambities met elkaar in overeenstemming te brengen aangezien ze onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en elkaar versterken. De hamvraag of (bepaalde) sportparken nog langer onderdeel uit moeten maken van de Hoofdgroenstructuur maakt hier onderdeel van uit. Wat de TAC betreft wél, maar dan met veel meer focus op behoud en versterking van de groene omzomingen en minder op het sportaanbod daarbinnen. Dit is veel belangrijker dan te vervallen in een discussie of kunstgrasvelden wel of niet als m2's groen meegeteld mogen worden. De sportparken liggen ruimtelijk gezien namelijk op dusdanig strategische plekken in de Hoofdgroenstructuur dat het algeheel schrappen ervan uit de Hoofdgroenstructuur zou resulteren in een groene gatenkaas, die van binnenuit uitnodigt om verder uitgehold

te worden door andere stedelijke functies dan groen en sport. De groene verbindingen die langs en soms over de sportparken lopen zijn essentieel om de Hoofdgroenstructuur als geheel robuust te maken en houden. Door per sportpark de groenkwaliteiten te definiëren en deze ruimtelijk in de Hoofdgroenstructuur te bestendigen, bereik je dat sportparken een duurzame groenkwaliteit waarborgen voor mens, dier en klimaat.

Tijdelijke blaashallen op sportparken

Aanbeveling 12

Presenteer een stedelijke visie op de toepassing van blaashallen op sportparken die inzicht biedt in waar en onder welke ruimtelijke randvoorwaarden deze al dan niet in de Hoofdgroenstructuur zijn toegestaan.

De TAC kreeg dit jaar weer een verzoek langs om voor een aantal jaar gedurende de wintermaanden een blaashal te mogen plaatsen op een sportpark, zodat er in de wintermaanden zaalhockey gespeeld kan worden. Het Hoofdgroenstructuur beleid uit 2011 doet geen uitspraken over blaashallen, anders dan dat een dergelijke voorziening tijdelijk tot extra (grootschalige) bebouwing leidt die veelal het maximaal toegestane percentage van bebouwing plus verharding overschrijdt. Doch tegelijkertijd ook bijdraagt aan de beleidsambitie om sportparken meer intensief en jaarrond te gebruiken.

De wens van de betreffende hockeyvereniging om gedurende de wintermaanden door te kunnen sporten is ons duidelijk. Normaliter

Sportelementen in Rembrandtpark

wordt daarvoor plek geboden in sporthallen, veelal buiten sportparken. Het feit dat er al vele jaren een structureel tekort aan ruimte voor zaalhockey is in Amsterdam gedurende de winterperiode, is aanleiding om in de vorm van een blaashal op het sportpark toch in deze behoefte te kunnen voorzien. Dit stelt de TAC voor 2 dilemma's: een ruimtelijk afwegingskader in deze ontbreekt en plaatsing van blaashallen (en bijbehorende technische installatie en opslagcontainer) in de Hoofdgroenstructuur wordt gevraagd omdat hier ruimte en faciliteiten zijn waar deze elders ontbreken. Zeker als daarvoor tijdelijke termijnen van 15 tot 20 jaar worden opgevoerd. Tegelijkertijd kan er met blaashallen op sportparken bij aanhoudende ledengroei van verenigingen een verdergaande optimalisatie van de gebruiksmogelijkheden voor de sport behaald worden. De TAC drong er in 2019 al bij het college van B&W op aan, zich in navolging op de discussie over kunstgras te buigen over de wenselijkheid van de opmars van (tijdelijke) blaashallen op de Amsterdamse sportparken als onderdeel van de Hoofdgroenstructuur.

Vergroting van de capaciteit van sportvelden is een belangrijk uitgangspunt voor de sportfunctie. De kunstgrasdiscussie vloeit daar uit voort. De inzet van blaashallen ligt in het verlengde daarvan, omdat juist deze ondergrond de hallen mogelijk maakt. Relevant voor het beleidskader is dat daarmee tijdelijke grootschalige bebouwing wordt toegevoegd op een plek in de Hoofdgroenstructuur waar vanuit de regelgeving geen sprake was van verharding. Bovendien is het een principiële keuze om sportfaciliteiten voor zaalhockey niet langer in de directe woonomgeving te programmeren, maar op grotere afstand op sportparken. Zolang er geen stedelijke beleidslijn is bepaald of, waar en onder welke ruimtelijke voorwaarden dergelijke voorzieningen wenselijk zijn op de Amsterdamse sportparken en in de Hoofdgroenstructuur, kan de TAC dit vanuit inpasbaarheid in de Hoofdgroenstructuur niet positief beoordelen.

Blaashal

3. De Hoofdgroenstructuur en de TAC

3.1 Wat is de Hoofdgroenstructuur?

De Hoofdgroenstructuur is bedoeld om de belangrijkste groengebieden in de stad te behouden voor de toekomst en hierin te investeren. Het is een juridisch-planologisch instrument om zorgvuldige afwegingen te maken over de inpasbaarheid van ruimtelijke plannen of initiatieven in de stedelijke groenstructuur in afwijking van het Omgevingsplan. Versterkende initiatieven zijn welkom, aantastingen ervan niet. De Hoofdgroenstructuur bevat de minimaal benodigde hoeveelheid groen die Amsterdam wil borgen, bestaande uit gebieden die waardevol zijn voor de stad. De Amsterdamse Hoofdgroenstructuur bestaat uit groengebieden en groene verbindingen:

- Waarvan de groenfunctie dominant is;
- Dat bestaand of in aanleg is op het moment van actualisering van dit beleidskader;
- Met een wijkoverstijgende functie;
- Dat van grote waarde is voor mens, plant en dier;
- Dat een cruciale verbindende of structurerende functie vervult;
- Of op een andere wijze bijzonder of zeldzaam is.

In het groen aanwezige en eraan gerelateerde bebouwing en verharding maken ook onderdeel uit van de Hoofdgroenstructuur. Meestal is het groen van de Hoofdgroenstructuur openbaar toegankelijk en in eigendom van de gemeente, maar dat hoeft niet altijd zo te zijn.

Het instrument van de Hoofdgroenstructuur gaat niet over: reserveringen van nieuw groen voortkomend uit de woningbouwopgave, bestendiging van buurtgroen, groen- en sportnormen en het wel of niet behalen ervan, de wens van een stedelijke groenverordening en de discussie over waar wel of niet windturbines in de stad mogen landen. We benadrukken dit omdat deze thema's wel een belangrijke aanleiding vormden voor de organisatie van een referendum over de Hoofdgroenstructuur.

Het werkingsgebied van de Hoofdgroenstructuur ligt binnen de gemeentegrens van Amsterdam. Dit gezien de rechtstreekse koppeling met het Omgevingsplan (voorheen bestemmingsplannen) en de Amsterdamse zeggenschap daarover. Dit neemt niet weg dat Amsterdam in relatie tot het groen ook in diverse samenwerkingsverbanden met buurgemeenten en regio participeert (zoals recreatieschap Spaarnwoude, Twiske en Groengebied Amstelland) en zelfs groen buiten de gemeente in eigendom heeft (zoals het Amsterdamse Bos en de Waterleidingduinen), waardoor de groenstructuur niet letterlijk stopt bij de gemeentegrens. Deze groene gebieden zijn immers destijds speciaal als recreatievoorzieningen voor Amsterdammers gerealiseerd.

3.2 Burgerberaad Groene Stad

De uitkomst van het referendum over het voorgestelde Beleidskader Hoofdgroenstructuur (6 juni 2024) maakte duidelijk dat veel bewoners niet overtuigd zijn dat het groen in de stad voldoende wordt beschermd. Een meerderheid (circa 60%) van de deelnemers aan het referendum (opkomst 38,2%) stemde tegen het nieuwe beleid voor de Hoofdgroenstructuur. In navolging daarop heeft de gemeenteraad op 26 juni 2024 het nieuwe beleid verworpen en een motie aangenomen welke vraagt een burgerberaad te organiseren. De hoofdvraag die de gemeente heeft voorgelegd aan het burgerberaad was: Hoe maken we samen een groeiend Amsterdam groener? Dit heeft een zestiental adviezen opgeleverd, met als 'groene draad':

- Zorg voor meer samenhang en doorwerking binnen de gemeente
- Werk samen met de stad aan groenbeleid
- Vergroen de stad samen met bewoners en bedrijven
- Borg groen in gebiedsontwikkeling
- Zorg voor meer en beter (beheerd) groen
- Vergroen wegen, pleinen en de A10.

Opvallend is dat de adviezen van het burgerberaad niet rechtstreeks betrekking hebben op de Hoofdgroenstructuur. Er wordt niet gevraagd om een zwaardere bescherming van het groen of juist een minder zware bescher-

ming. Desondanks geven een aantal adviezen richting aan actualisatie van het beleidskader Hoofdgroenstructuur, waaronder het advies om naar een betere balans te streven tussen ‘groen voor de mens’ en ‘groen voor natuur’ en het advies om groenverbindingen te versterken en te verankeren. Andersom staat de nu geldende Hoofdgroenstructuur en de actualisatie ervan realisatie van de adviezen niet in de weg.

Dat de Hoofdgroenstructuur niet in de adviezen naar voren komt is geen verrassing, omdat het onderwerp van het burgerberaad bewust breder is getrokken: groen in een groeiende stad. Anderzijds bevestigt dit het beeld van de TAC dat de uitkomst van het referendum Hoofdgroenstructuur niet zo zeer een ‘nee’ voor de Hoofdgroenstructuur was, maar meer een noodkreet om aandacht te vragen voor voldoende en kwalitatief groen in de stad en hoe de opgave van ‘rigoureus vergroenen’ goed wordt ingevuld binnen een groeiende stad. Dat kan beter en men wil stevigere garanties dat de verdichtingsopgave niet te veel ten koste gaat van het bestaande groen.

Hoewel het succes vooral afhankelijk is van de opvolging van de adviezen heeft het Burgerberaad (oa) nu al voor gezorgd dat:

- Er een duidelijk richting is geformuleerd voor het vergroenen van de groeiende stad;
- Er breed gedragen en representatieve adviezen uit de stad liggen, die ook nieuwe inzichten bieden;
- Er meer bewustwording is over de complexiteit van de groenopgave in een groeiende stad.

De in de burgerraadadviezen gevraagde aandacht voor goede communicatie en participatie bij groenvoorstellen in de stad onderschrijft de TAC. Ze hoopt hieraan nu en in de toekomst een bijdrage te leveren via haar werkwijze van transparante en onafhankelijke TAC adviezen aan het gemeentebestuur over de inpasbaarheid van initiatieven in de Hoofdgroenstructuur. Deze zijn voor iedereen online raadpleegbaar.

3.3 De Technische Adviescommissie Hoofdgroenstructuur (TAC)

De TAC heeft vanaf de totstandkoming van de Hoofdgroenstructuur een rol vervuld. De TAC is door de gemeenteraad in 2002 ingesteld om vanuit een onafhankelijke positie activiteiten en plannen te beoordelen die de Hoofdgroenstructuur raken, in afwijking van wat het Omgevingsplan toelaat. Haar advies aan het college van burgemeester en wethouders over de inpasbaarheid is gebaseerd op het gemeentelijke beleidskader Hoofdgroenstructuur als onderdeel van de Structuurvisie Amsterdam 2040 (Deel 3 Instrumentarium; Hoofdstuk 5 Groen en Water) en bij TAC Verordening (2019) belegd.

De onafhankelijkheid is cruciaal. Het oordeel van de TAC wordt noch door het gemeentebestuur, noch door belanghebbenden gestuurd. De TAC ziet erop toe dat de Hoofdgroenstructuur intact blijft, versterkt wordt en niet bezet raakt met functies waarvoor elders moeilijk ruimte kan worden gevonden. Draagt een initiatief of plan bij aan de versterking van de Hoofdgroenstructuur en specifiek het groentype waarbinnen het initiatief wordt voorgesteld, dan is dit inpasbaar en volgt een positief advies (eventueel onder

Een TAC vergadering in 2025

voorwaarden). Als het initiatief een aantasting van de Hoofdgroenstructuur tot gevolg heeft, volgt een negatief advies. De toewijzing van gebieden aan de Hoofdgroenstructuur, de begrenzing en de inkleuring van groentypen behoort niet tot de rol van de TAC. Dit is een bevoegdheid en gezamenlijke verantwoordelijkheid van het college en uiteindelijk van de gemeenteraad. Hetzelfde geldt voor voorstellen om hier wijzigingen in aan te brengen.

Het oordeel van de TAC over de inpasbaarheid van initiatieven in de Hoofdgroenstructuur heeft de vorm van een advies aan het college van B&W. Voorafgaand aan een definitief advies bestaat de mogelijkheid om in een vroeg stadium van de planvorming een preadvies te vragen. Als het college van B&W wil meewerken aan een initiatief dat de TAC als niet-inpasbaar heeft beoordeeld (negatief advies), of waarbij niet voldaan zal worden aan de meegegeven randvoorwaarden voor een positief advies, wordt een afwijkingsverzoek Hoofdgroenstructuur voor realisatie van het initiatief voorgelegd aan de gemeenteraad. Contrair gaan aan het TAC-advies vraagt om instemming van de gemeenteraad. De verdere werkwijze en taakstelling staan beschreven in de TAC-verordening (2019).

Het is een verantwoordelijkheid van een project om tijdig te signaleren of een planproduct of initiatief de Hoofdgroenstructuur raakt en een TAC advies behoeft. Op de website van de TAC is informatie te vinden over wanneer en hoe een TAC advies aangevraagd dient te worden. Voor meer specifieke vragen kan contact worden opgenomen met het ambtelijk secretariaat van de TAC (secretariaatTAC@amsterdam.nl).

Algemene informatie over de Hoofdgroenstructuur en de TAC:

- De interactieve kaart van de Hoofdgroenstructuur waarop alle TAC-adviezen in te zien zijn
- De website van de TAC
- De Structuurvisie 2040; deel III hoofdstuk 5 voor het beleidskader Hoofdgroenstructuur

Samenstelling TAC

De TAC is samengesteld uit onafhankelijke deskundigen op het gebied van landschap(-sar-chitectuur), cultuurhistorie, ecologie, sport en recreatie, stedenbouw en duurzaamheid. De leden worden door de gemeenteraad benoemd. Herbenoeming vindt gefaseerd plaats om conti-nuïteit in de opgebouwde kennis te waarborgen. In 2025 bestond de TAC uit:

	expertise	termijn
Luc Hoogenstein	stadsnatuur	
Bram Breedveld	landschapsarchitectuur	
Ivan Nio	sport en recreatie	
Wim Timmermans	duurzaamheid	t/m mei 2025
Joris Voeten	duurzaamheid	vanaf augustus 2025
Marijke van Schendelen (vz.)	planologie	t/m november 2025
Renske Peters (vz.)	planologie	vanaf december 2025

De TAC vergaderde in 2025 volgens een vast agendaschema, gemiddeld om de vijf weken. Vergaderen deed de commissie net als vorige jaren online, wat effectief en efficiënt is gebleken. Aanvullend is er geëxperimenteerd met één keer per kwartaal fysiek te vergaderen, wat in 2026 gecontinueerd zal worden. Vergaderschema en aanleverdata van stukken zijn te raadplegen op de TAC-website. Adviezen zijn online te vinden op maps.amsterdam.nl/hoofdgroenstructuur. Indieners van een adviesaanvraag, te weten de behandelend ambtenaar die namens het bevoegd gezag (Dagelijks Bestuur dan wel B&W) een adviesverzoek indient, hebben de mogelijkheid om casussen in de vergadering nader toe te lichten en bij de discussie hierover aanwezig te zijn.

Voor het eerst in haar bestaan hebben toehoorders verzocht om de TAC vergadering bij te wonen. De agenda voor het openbare gedeelte van een vergadering wordt sindsdien de vrijdag vóór de vergadering online gepubliceerd op Kalender Amsterdam.

In 2025 is het TAC-formulier om casussen te agenderen verder geactualiseerd, zodat gerichter informatie wordt meegegeven die de TAC nodig heeft om de inpasbaarheid te beoordelen. Onvolledige adviesaanvragen worden niet langer in behandeling genomen.

Samenstelling TAC-secretariaat

Het secretariaat van de TAC wordt verzorgd door de directie Ruimte en Duurzaamheid (R&D) van de Gemeente Amsterdam. Het secretariaat plant en coördineert de vergaderingen en werkbezoeken, bereidt de agendering van casussen voor, publiceert de agenda op de website, en stelt de conceptadviezen op op basis van de input uit de vergadering. Het secretariaat verzorgt een jaarverslag en is verantwoordelijk voor de actualisatie van de TAC-website en ambtelijk contact over wijze van aanlevering van de stukken voor de TAC vergaderingen.

Het secretariaat bestaat uit:

- Niek Bosch
- Olivier van den Hooven
- Hannah Kok

Email: secretariaatTAC@amsterdam.nl

Website TAC: www.amsterdam.nl/TAC

4. TAC adviezen in 2025

4.1 Adviezen

In 2025 zijn in totaal 47 adviezen door de TAC gegeven. Dit is iets lager dan in 2024, toen er in verband met het nieuwe concept-beleidskader Hoofdgroenstructuur (waaraan meer groen was toegevoegd) meer initiatieven langskwamen. Naar verhouding zijn er ook dit jaar iets meer preadviezen in een vroeg stadium van de planvorming ingewonnen. Adviezen hadden daarnaast relatief vaker de strekking 'negatief' of 'positief onder voorwaarden'. De meeste aanvragen voor een (pre)advies hadden betrekking op een initiatief in Amsterdam Noord (17), Oost (10) en Nieuw-West (7).

In 2025 heeft de TAC als nieuwe advies categorie de strekking 'nee, tenzij' geïntroduceerd. Deze categorie maakt een nuancering mogelijk ten opzichte van een advies met de strekking 'negatief' (het initiatief is absoluut niet inpasbaar) en 'positief onder voorwaarden' (het initiatief is op zich inpasbaar als er geringe aanpassing plaatsvindt). De strekking 'nee, tenzij' geeft aan dat het initiatief in deze vorm niet inpasbaar is, maar met grotere aanpassing(en) inpasbaar kan zijn. In onderstaande tabel is de 'nee, tenzij'-categorie inzichtelijk gemaakt onder de 'positief onder voorwaarden'-categorie, om vergelijking tussen jaren mogelijk te maken.

TAC-adviezen 2015-2025	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Positief of neutraal	20	16	25	26	24	41	22	34	25	37	12
Positief onder voorwaarde(n)	3	14	14	12	5	13	9	5	9	23	18
Nee tenzij											3
Negatief	7	12	12	2	9	19	12	11	11	10	14
Totaal	**30**	**42**	**51**	**40**	**38**	**73**	**43**	**50**	**45**	**70**	**47**
Preadvies	12	8	15	10	13	17	12	11	13	21	16
Definitief advies	18	34	36	30	25	58	31	39	32	49	31

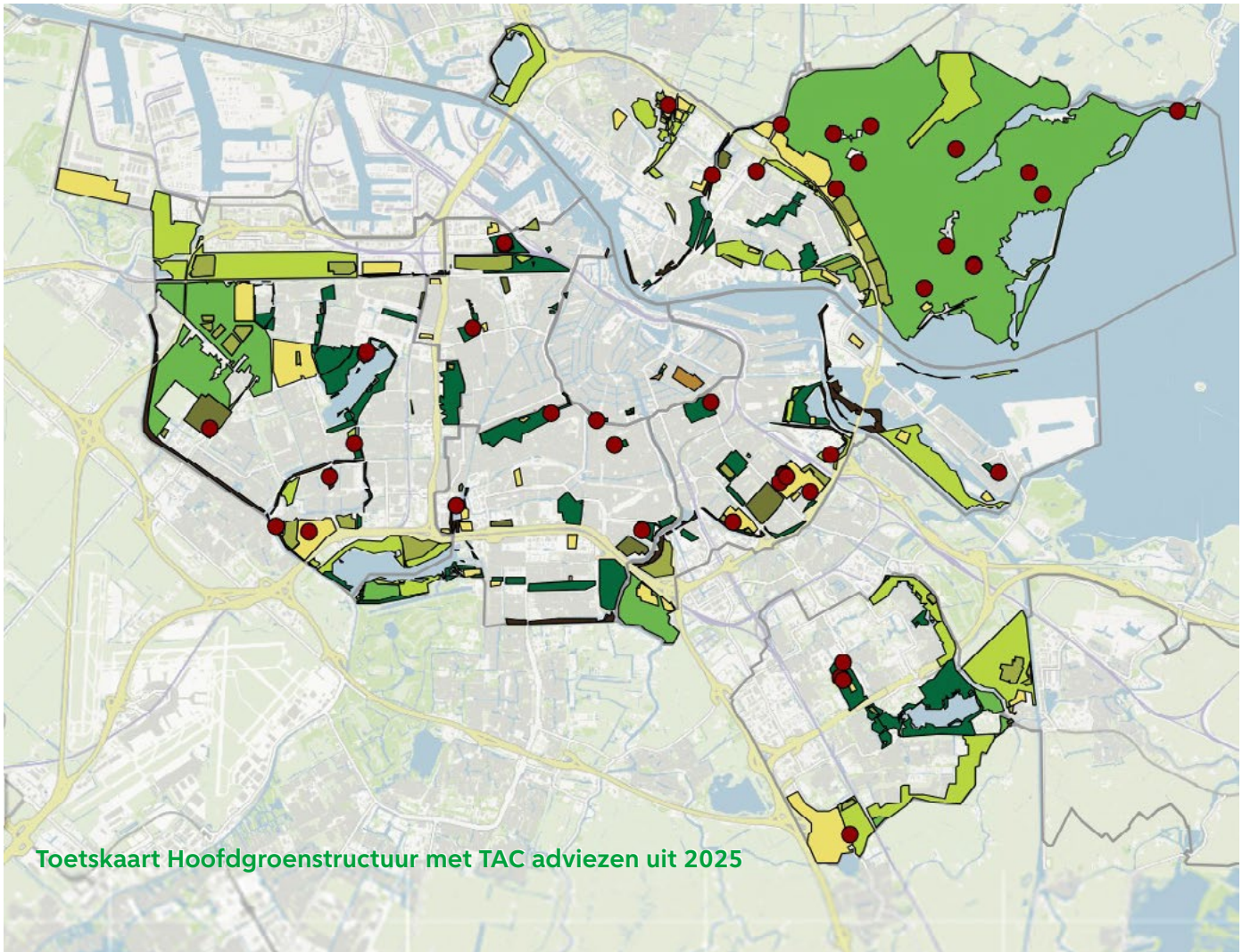

Toetskaart Hoofdgroenstructuur met TAC adviezen uit 2025

4.2 Evaluatie TAC-adviezen

In december 2017 is door de gemeenteraad besloten dat het secretariaat van de TAC in het jaarverslag dient te rapporteren wat er is gebeurd met een negatief TAC-advies of een positief TAC-advies waar voorwaarden aan verbonden zijn. Het secretariaat evalueert adviezen drie maanden na publicatie. Als het secretariaat van de TAC merkt dat een negatief TAC-advies of aan het advies verbonden voorwaarden niet zijn overgenomen (lees: een plan toch ongewijzigd is vastgesteld en vergund), dan wordt dit aan de wethouder Ruimtelijke Ordening gemeld en in het jaarverslag gerapporteerd.

Van de (pre)adviezen die in 2025 een negatief advies (13) of een positief advies onder voorwaarden (14) hebben gekregen en toe waren aan evaluatie, is bekeken of de voorwaarden inderdaad zijn opgevolgd. Dit geeft een indicatie of het instrumentarium van de Hoofdgroenstructuur in de praktijk goed functioneert en de adviezen van de TAC worden gerespecteerd.

Van de 27 initiatieven die in 2025 een negatief of positief onder voorwaarden advies hebben gekregen en toe waren aan evaluatie kan worden geconcludeerd dat:

- 14 initiatieven nog lopen. Hierover kan pas in de opeenvolgende jaren gerapporteerd worden;
- In 1 geval het negatieve advies van de TAC mede heeft geleid tot intrekking van het plan;
- In 3 gevallen het plan is aangepast en in gewijzigde vorm opnieuw is voorgelegd voor advies;
- In 6 gevallen de voorwaarden die de TAC heeft verbonden aan haar advies zijn opgevolgd;
- In 3 gevallen B&W en Gemeenteraad contrair zijn gegaan. Dat geldt voor een tijdelijke bouwweg door een weiland bij Ransdorp voor de bouw van een schoolgebouw, een uitbreiding van woonwagen standplaatsen bij de Ringvaartdijk en woningbouwontwikkeling in de Nelson Mandelabuurt;

In aanvulling hierop is er gekeken naar voor 2025 afgegeven adviezen die in relatie tot eerdere jaarverslagen nog niet waren afgerond, en waarvoor het advies negatief was of positief onder voorwaarden. Er liepen in dat kader nog 43 unieke casussen. Ten aanzien van deze plannen kan het volgende terug gemeld worden:

- 15 initiatieven lopen nog;
- In 3 gevallen is het plan stop gezet.
- In 5 gevallen is het plan aangepast en in gewijzigde vorm opnieuw voorgelegd voor advies;
- In 15 gevallen is het advies van de TAC opgevolgd;
- In 5 gevallen zijn de voorwaarden van de TAC niet opgevolgd of is de TAC niet of onvoldoende betrokken bij de planvorming:
  - Eén initiatief betreft een al langlopende situatie waarbij er een illegaal bouwwerk is vergund in het landelijk gebied, zonder hiervoor advies in te winnen bij de TAC. Het gaat om een tuinhuis aan de Ouderkerkerdijk 215. Hoewel handhaving meerdere malen is toegezegd, is nu gerapporteerd dat er inmiddels sprake is van verjaringsrecht, waardoor verwijdering niet meer aan de orde is. In het kader van de evaluatie zijn hiervoor excuses gemaakt vanuit het Dagelijks Bestuur van Stadsdeel Oost, die dit wijt aan gebrekkige overdracht van het dossier na personele wisselingen.
  - Voor het definitieve ontwerp van de herinrichting van het Tweede Weteringplantsoen is geen advies bij de TAC ingewonnen, noch is in dat kader teruggekomen op een deelplan voor het speelterrein daarbinnen, waarop slechts een preadvies is ingewonnen en waarbij niet aan de voorwaarden tegemoet is gekomen. In het kader van de evaluatie zijn hiervoor excuses gemaakt. Ook hier wordt een gebrekkige overdracht na personele wisselingen opgevoerd als oorzaak door het projectteam.
  - De casus van een tijdelijke vergunning van een tentdoek bij de Tolhuistuin loopt sinds 2016. De voorwaarde destijds om binnen een jaar met een gebiedsvisie te komen, is tot de dag van vandaag niet ingewilligd. Reden voor de TAC om er een werkbezoek aan te brengen en te constateren dat het tentdoek er al die jaren permanent heeft gehangen. Elders in het jaarverslag is deze casus uitgelicht. Gebrek aan prioriteit (nog niet het juiste moment om te investeren) en het ontbreken van financiële middelen zijn

vanuit het Dagelijks Bestuur van Stadsdeel Noord en de projectorganisatie als voornaamste reden hiervoor opgevoerd.

- Voor een vergunningsaanvraag om op tennispark Rieteiland Oost padelbanen toe te voegen, heeft een negatief preadvies van de TAC geen navolging gekregen. Als motivatie bij de vergunningverlening werd gegeven dat een aangepast verzoek in overeenstemming was met het omgevingsplan en er daarom geen aanleiding meer was om de vergunning te weigeren dan wel aan de TAC voor definitief advies voor te leggen. Los van de vraag of het plan daadwerkelijk is aangepast, constateert de TAC bij dit sportpark dat gemaakte bestuurlijke afspraken uit het verleden (natuurontwikkeling in ruil voor een hoger verhardings- en bebouwingspercentage om dit sportpark hier mogelijk te maken) destijds niet door zijn vertaald in het bestemmingsplan. Hierdoor krijgt de optimalisatieopgave vanuit de sportambitie hier voorrang, boven bescherming van de bestaande groenkwaliteit van het sportpark. Een algemeen dilemma dat elders in het jaarverslag verder is uitgelicht.
- In relatie tot een lopende aanvraag om een tijdelijke container voor materialenopslag voor kleinschalige evenementen in het Erasmuspark om te zetten naar een definitieve versie, constateert de TAC dat een voorwaarde die de TAC verbond aan een actualisatie van het bestemmingsplan in 2018 niet 1-op-1 navolging heeft gekregen. Een gebouwde voorziening is daarin al definitief mogelijk gemaakt. De vraag of een dergelijke opslagfunctie in definitieve vorm ten behoeve van evenementen wenselijk is in een stadspark, is daarmee gepasseerd.

Het betreffen alle 5 casussen die al een lange looptijd hebben, waarbij voorwaarden destijds onvoldoende zijn door vertaald in het bestemmingsplan/ omgevingsplan, of geen navolging hebben gekregen vanwege personeelswisselingen of gebrek aan bestuurlijke prioriteit. Deze voorvallen zijn niet makkelijk met een bestuurlijke actie te voorkomen , maar blijven richting de toekomst hopelijk beperkt tot een incident.

In juli 2025 heeft de raad motie 2025-251 aangenomen, welke voor het TAC secretariaat aanleiding was om adviesaanvragen vanaf dan erop te checken. Complete informatie hierover geldt als ingangseis om een casus te agenderen. De betreffende motie vraagt om:

- bij toekomstige verzoeken tot afwijken van de Hoofdgroenstructuur het voor de raad inzichtelijk te maken welke alternatieven zijn overwogen waarbij de Hoofdgroenstructuur wel in tact blijft en de voor- en nadelen en

Tolhuistuin

het draagvlak van de verschillende varianten daarbij inzichtelijk te maken.
- aan de stadsdelen te verzoeken zo vroeg mogelijk de TAC te betrekken om te zorgen dat al in de beginfase van het onderzoeken van oplossingen, varianten, alternatieven en participatie duidelijk is welke schade aan de Hoofdgroenstructuur moet worden voorkomen en wat daarvoor nodig is.

4.3 Evaluatie verlopen tijdelijke vergunningen

Op basis van de TAC verordening (2019) heeft de TAC eveneens de taak om na te gaan of na verloop van de tijdelijke vrijstelling (van maximaal tien jaar) bebouwing uit de Hoofdgroenstructuur is verwijderd en de situatie in de oorspronkelijke toestand is hersteld. De TAC doet dit door jaarlijks die adviesaanvragers te vragen naar de stand van zaken en het verzoek relevante informatie aan te reiken waaruit blijkt dat het terrein in oorspronkelijke staat is teruggebracht. Als daaruit blijkt dat dit nog niet het geval is, dan wordt nadere informatie gevraagd over de huidige status van de verleende vrijstelling, wanneer een verlengingsverzoek wordt voorgelegd aan de TAC, dan wel over de termijn waarbinnen de oorspronkelijke staat hersteld wordt.

In 2025 zijn er 3 tijdelijke ontheffingen verlopen, waarvan de TAC op 2 verzoeken positief heeft geadviseerd op verlenging ervan, te weten:

- een jaar verlenging tot eind 2026 voor een TEO-installatie bij de Sloterplas;
- een verlenging tot 2029 voor een tijdelijk bouwopslagdepot bij de Nieuwe Gouw in landelijk Noord.

De tijdelijke zendmast bij de ingang van het Oosterpark is verwijderd en de openbare ruimte ter plaatse vergroend.

4.4 Actief informeren

Om zich actief te laten informeren over de bredere (groene) stadsontwikkelingen is er in januari 2025 bijgepraat over het naderende proces van tranches wijziging Omgevingsplan, waarbij de komende jaren stapsgewijs gebieden worden door vertaald. Hoofdgroenstructuurgebieden en verbindingen zullen hier onderdeel van uitmaken. In november 2025 is door Onder-

Werkbezoek TAC aan Oude Haagseweg

zoek en Statistiek van de gemeente Amsterdam een presentatie verzorgd over het Grote Groen Onderzoek.

Verder heeft de TAC werkbezoeken gebracht aan:

- De Landtong Nieuwe Meer in Nieuw-West om de herinrichtingsopgave en lopende initiatieven daar te bekijken (maart 2025);
- Artis (juni 2025) om geïnformeerd te worden over het groenbeheerplan;
- De Tolhuistuin (september 2025) om bijgepraat te worden over de reden van het uitblijven van een toekomstvisie op het terrein;
- Het vergroeningsproject Singelgracht (november 2025) om geïnformeerd te worden over de vergroeningspotentie en de stand van zaken hiervan, gezien de stadsdeel overstijgende scope hiervan.

Werkbezoek TAC aan Artis

Bijlage 1

Overzicht TAC adviezen 2025

Casus	Stadsdeel
Sportpark Drieburg - 8 lichtmasten	Oost
Spaarndammerdijk 312 - bezinningscentrum	West
Jaap Edenbaan - inkoop - en compactstation	Oost
Durgerdammerdijk 138 – Liergouw – tijdelijke bouwweg	Noord
Jaap Edenbaan - groenvisie	Oost
Ringvaartdijk 1-19 uitbreiding woonwagenlocatie	Nieuw-West
Sportpark Friendship - bijgebouw	Noord
Nelson Mandelabuurt voorlopig ontwerp	Zuidoost
Sportpark Voorland - 2 squashbanen	Oost
Sportpark Drieburg - uitbreiding bebouwing werf	Oost
Uiterdammerdijk 40 - 2 vlonders en parkeerplaats	Noord
Wijziging Omgevingsplan 1e tranche Zuidoosthoek en Noorderkwartier	Algemeen
Durgerdammergouw 22-24 grotere woning kavel 4	Noord
Sloterpark Th.J. Lammerslaan - tijdelijke sauna	Nieuw-West
Eerste Weteringplantsoen Sivas monument	Centrum
Liergouw / Dorpsweg Ransdorp - tijdelijke bouwweg	Noord
Oosterpark zendmast	Oost
Nelson Mandelapark - ontwerp toilet	Zuidoost
Nelson Mandelapark - ontwerp pierenbadje	Zuidoost
Waterland Oost, Kinsel, en De Munt definitief ontwerp	Noord
Sportpark Kadoelen- tijdelijke roeivereniging	Noord
TAM Omgevingsplan Broekergouw 4 - woonfunctie	Noord
Nieuwe Gouw nabij 4 - verlenging tijdelijk opslagdepot	Noord
Sportpark Sloten-Oost – tijdelijke blaashal	Nieuw-West
Termietergouw 8 - uitbreiding clubhuis	Noord
Kasterleepark - VO/DO halfverharding paden	Nieuw-West
Sportpark Only Friends - bijgebouw	Noord
Liergouw 66a - agrarische opslagloods met spoelwaterkelder	Noord
St Barbara - bezinningscentrum bijgesteld ontwerp	West
Buikslotermeerdijk nabij 157 - verplaatsing zendmast	Noord
Elzenhagen Zuid - basculebrug	Noord
Abcouderstraatweg 79 - realiseren Beschermd Verblijf	Zuidoost
Investeringsnota Schinkelhaven - brug en nieuw Oeverpark	Zuid
Jaap Edenbaan - groenvisie	Oost
Jaap Edenbaan - ijshal	Oost
Bloemendalergouw - uitbreiding uitbouw woning	Noord
De Mirandabad - buiteninstallaties	Zuid
Sarphatipark - toilet	Zuid
Theo van Goghpark - pergola	Oost
Fogostraat 3 - wasboxen	Nieuw-West
Vondelpark - informatiepunt	Zuid
Sloterparkbad - overkapping	Nieuw-West
Sloterpark - verlenging tijdelijke TEO installatie	Nieuw-West
Durgerdammergouw 22-24 kavel 4 grotere woning (4e advies)	Noord
Science Park - ecologische rand	Oost
Poppendammergouw 12 - opslagloods	Noord
Erasmuspark - permanente podiumconstructie en opslagcontainer	West

	aanvraag	Datum uitgaan	Vorm advies *	Uitkomst **
	19-dec-24	16-jan-25	secretariaat	positief
	15-jan-25	21-feb-25	advies	negatief tenzij
	24-jan-25	1-apr-25	advies	voorwaarden
	11-feb-25	1-apr-25	advies	negatief
	27-jan-25	7-apr-25	preadvies	negatief
	18-feb-25	8-apr-25	advies	negatief
	15-jan-25	11-apr-25	preadvies	negatief
	20-feb-25	17-apr-25	advies	negatief
	13-feb-25	19-apr-25	preadvies	negatief
	10-okt-24	24-apr-25	preadvies	negatief
	18-feb-25	28-apr-25	preadvies	voorwaarden
	20-feb-25	4-mei-25	advies	voorwaarden
	19-feb-25	12-mei-25	advies	negatief
	25-mrt-25	18-mei-25	advies	voorwaarden
	4-mrt-25	26-mei-25	preadvies	voorwaarden
	8-apr-25	17-jun-25	advies	negatief
	23-apr-25	24-jun-25	advies	negatief
	25-mrt-25	29-jun-25	advies	positief
	25-mrt-25	29-jun-25	advies	voorwaarden
	25-mrt-25	21-jul-25	advies	positief
	23-apr-25	21-jul-25	advies	voorwaarden
	24-mrt-25	22-jul-25	advies	positief
	25-mrt-25	24-jul-25	advies	voorwaarden
	23-apr-25	29-jul-25	preadvies	negatief
	1-apr-25	30-jul-25	preadvies	voorwaarden
	23-apr-25	7-aug-25	advies	voorwaarden
	27-mei-25	7-aug-25	advies	voorwaarden
	8-jul-25	7-aug-25	secretariaat	positief
	25-jun-25	13-aug-25	advies	positief
	23-mei-25	15-aug-25	advies	negatief
	23-mei-25	4-sep-25	advies	voorwaarden
	26-mei-25	8-sep-25	preadvies	negatief
	28-mei-25	23-sep-25	preadvies	voorwaarden
	24-jun-25	29-sep-25	advies	voorwaarden
	25-jun-25	7-okt-25	advies	positief
	11-jul-25	20-okt-25	advies	positief
	27-aug-25	22-okt-25	preadvies	negatief
	21-aug-25	29-okt-25	advies	voorwaarden
	26-jun-25	4-nov-25	advies	positief
	17-jun-25	5-nov-25	advies	positief
	26-jun-25	13-nov-25	preadvies	positief
	24-sep-25	19-dec-25	preadvies	negatief tenzij
	4-nov-25	19-dec-25	advies	voorwaarden
	2-dec-25	24-dec-25	advies	voorwaarden
	23-jun-25	31-dec-25	preadvies	positief
	27-okt-25	31-dec-25	preadvies	voorwaarden
	5-nov-25	31-dec-25	preadvies	negatief tenzij

*** secretariaat = afhandeling door het secretariaat** **** voorwaarden = positief onder voorwaarden**

Bijlage 2

Rooster van aftreden TAC

(conform artikel 5 van de verordening).
Een nieuw lid neemt in het rooster de plek van het uittredend lid in.

	Vervanging in
Ivan Nio	1e termijn eindigt Q2 2027
Luc Hoogenstein	1e termijn eindigt Q1 2028
Bram Breedveld	1e termijn eindigt Q1 2029
Joris Voeten	1e termijn eindigt Q4 2029
Renske Peters	1e termijn eindigt Q1 2030